

Musta mantliga mees.

Eduard Wilde

undisjutt.

Tallinnas, 1886.

R. B u ſ ch'i k uluga trükitud.

Дозволено Цензурою. — Дерптъ, 9-го Сентября 1886.

2

Tartu Ülikooli
Raamatukogu

219879

i 19178682

Trükitud R. N. Hermann'i juures Tartus.

Raske käsi pandi tema öla pääle, madal hää l ütles:
„Teie olete mõrtsukas!“ . . .

Nagu piksest rabatud wahtis krahw Palmer ümber. Tema ees seisis pikk musta mantliga mees.

„Teie olete mõrtsukas,“ kordas wõõras tumedalt. Krahwi näost oli wiimane weretilk kadunud, tarretanud pilgul, nagu näeks ta wainu, wahtis ta musta mantliga mehe otja.

„Ma nägin,“ kõneles wõõras kiilma rahuga, kuida teie teda kitsalt sillalt jõe tõe tõe tõe“ . . .

Krahw wärises nagu haawaleht, ta ei saanud sõna suust, ta huuled tujuksiwad kramplikult.

„Ma tõmbasin ta jõe tõe tõe tõe, ta oli surinud. Ma lasin ta kiilasse kanda“ . . .

Krahw Palmer ei liigutanud, nagu oleks ta eluta.

„Kes on see inimene?“ küsis wõõras.

Krahw ei kostnud. Wõõras mees raputas teda ölast. Ta langes tema ette põlvede pääle. Pikkamisi ja nõrgalt hakkas ta enna tõe tõe tõe püsti ajama.

„Ma — ma ei tea millestgi,“ sõistas ta, „ma — ma ei saa aru, mis teie räägite . . . Kes teie olete?“ . . .

Musta mantliga mees naeratas imelikult, siis

iitles ta terawa häälega: „Ärge salake, teie olete mõrt-
sukas!”

Krahv Palmer langes nõrgalt tooli pääle tagasi
ja kattis nägu kätega.

„Ma olen kadunud!” sosistasiwad ta huuled.

„Kõnelege, kes oli see inimene, mis oli teil tema-
ga?” küstis wõõras.

„Wastake enne, kes olete teie ja mis teie minust
tahate?” küstis krahw tumedalt.

„Mina olen doktor Meding, keda teie enese hai-
get last kutsusite waatama,” tähendas wõõras rahuga.

„Ja teie nägite —”

„Ma nägin, keda teie inimese teise ilma saatsite.
Ma jätsin oma hobuse mäe taha kõrtsi juurde ja tu-
lin läbi puiestiku jala siia. Teatawa kitsa silla pääl
nägin ma teid ja wõõrast meest just sel silmapilgul,
kui teie tema käest ühe musta asja ära kahmasite ja
talle tugewa hoobi riindu andsite, nii et ta üle silla
ääre wahutawatesse woogudesse langes. Teie põgene-
site, ja mina jooksin kallast mööda mehele järele, kes
tõkkest alla langes ja keda wee kiir jookis ruttu edasi
kandis. Wesi ajas ta wiimaks kalda lähedale; ma
tõmbasin ta wälja ja kandsin teie piimarentuiku ma-
jasse. Ta oli surnud. Kas olete minu seletusega rahul?”

Krahw Palmer oli tumedalt enese ette maha wah-
tinud. Nüüd tõstis ta nõrgalt pääd.

„Ja mis tahate teie nüüd teha?”

„Ma annan teid kohtu kätte,” wastas doktor Me-
ding külmal.

Äikiline wärin käis krahwi kehast läbi, siis langes ta wõõra ette põlwi maha:

„Armu, halastust, doktor! mul on perekond, — lapsed!“

Wõõra kulm läks kortsu. „Tõuske üles, krahw, kõnelege!“ . . .

„Ärge andke mind kohtu kätte, doktor,“ ägas krahw meeleäraheitmisega. „Mõndke minult, mis te iganes tahate, aga ärge andke mind seaduse kätte. Kui teil inimlik süda rinnas on, siis heitke armu!“ . . .

„Tõuske üles,“ kordas doktor ja hakkas krahwi kae alt kinni. „Istuge siia ja kõnelege, mis teid mõrtsuka-tööle sundis. Mitte mudishinnu pärast ei küsi ma seda, waid selle pärast, et ma teid, kui wõimalik, aidata tahan.“

„Ja teie ei anna mind mitte üles, teie heidate armu?“ küsis krahw surmahirmuga, ja higi seisis ta otsa ees.

„Seda saame näha; pange tähele, krahw, mina olen a n n s mees.“

Krahwi näo üle lendas nagu lootuse kiir. „Siis te saate minu tegu öieti mõistma, doktor. Ma ei ole alatu mõrtsukas, doktor, ma — ma kahetsen oma tegu, — ta on mulle suuremaks mihtluseks, kui seadus mu pääle panna wõiks. Doktor, ma olen ära rääkimata õnnetu!“ . . .

Krahw lõi käed näo ette ja nuttis . . .

„Kõnelege!“

„Pita wahetaja järele algas ta tumeda häälega:

„Ma näen teid esimest korda, doktor, aga teil

saab wististi tuttanu olema, et mina alles teist aastat selle mõisa omanik olen, kus meie praegu wiibime. Ta oli enne minu wanema wenna, krahwi Albert Palmeri oma. Kui tema minewal kewadel suri, oli ta Elwita mõisa, sellesama siin, testamentlikult minuile pärida jät nud. See pärandus aitas mind lõpnata suurest kiti fikusest wälja — osalt küll, ainult aga siisgi. Ma elasin nimelt oma perekonnaga päälinnas ja mitmet aastat juba ainult laenatud rahast. Sõjawäe teenistusest, kus ma kaunis kõrge-kraadilist ametit pidasin, sain ma kahewõitluse läbi, mis mul ihe kõrge wihamehega oli, lahti, wäikene isast päritud kapital oli annuugi otjas ja iga aastaga sattusin ma ikka enam wõlgade sisse, sest seisuse-kohaline elu oli kallis. Oma õnnetu se juures ei olnud aga mitte mina iiksi, waid kõige päält minu abikaas sündlane. Ta on naesterahwas, kes „elab“ ja priiskab, ilma küsimata, kust selleks abinõusid wõtta. Hoolimata minu rahalisest kiti fikusest, hooli mata määratumatest wõlgadest, hoolimata minu palwe test ja seletustest elas ta endisel wiisil hülkawalt edasi, andis pidusid ja pallisid, reisis suwed läbi wäljamaal, wiibis supelpaikades ning küllwas raha kahe käega ar muta maha. Ma pidin ikka ja ikka uusi suuri sum masid muretsema, uusi wekslid alla kirjutama, — ma sattusin wiimaks kaelalõikajate Suutide kätte“ . . .

Krahwi pää langes sügawale rinna pääle. Ma tuse se aja pärast kõneles ta edasi:

„Ma olen nõrk mees oma abikaasa wastu; ma ei suuda tema kangekaelsusele wastu panna. Minu meeleäraheitmine ei mõjunud tema kohta; igale raha-

nõudele, igale tahtmisele pidin ma järele andma; ma ei võinud teisiti; ma armastan teda ju nii väga! — —
 Magu öeldud, ma sattusin Suutide, alatimate Suutide, kätte. Leib Jochele oli üks ropp, ihmus Hebrealaane, kes salapanka pidas ja hirmsate protsentide eest raha välja laenas. Ta oli rikas; nelikümmend tuhat rubla luges ta mulle laua pääle; kolmkümmend protsenti nõudis ta selle kapitali eest. See laen siindis sel kevadel, kui minu wend juba hauda läinud ja sure, wõlgadeta Elwita mõisa minu päranduseks oli jättnud. Mina sarnase kindla pandita ei oleks Suut mulle müügi sadat rubla laenanud; Elwita on oma katksada wiiskümmend tuhat wäärt, ja see oli kelmile Hebrealaale armas. Minu teistest suurtest wõlgadest ta ei teadnud. Poole laenatud summast pidin ma temale aga juba kolme kuu pärast, teise poole aasta pärast tagasi maksma. Ka sellele raskele tingimisele pidin ma alla kirjutama, ta nõudis seda tungiwalt, ja mul ei jäänud muud rõnu üle. Määratud päewal, mil ma temale katksümmend tuhat tagasi pidin maksma ja weksli tema käest välja lunastama, tuli ta selleks ots tarbeks minu majasse — ma elasin weel päälinnas. Mul ei olnud maksta, sest pääle Elwita mõisa ei olnud ma wenna käest kopinut sula-kapitali pärinud, — selle oli ta oma abikaasale jättnud, kellest ta enmast lasteta abielu järele iseäralistel põhjustel oli lahutada lastnud. Ma olin lõpmata kitsikuses; Suut nõudis oma raha ehk lubas minu weksli kolytu kätte anda. Oleks see siindinud, siis oleksiwad minu teised wõlaustujad oma wekslitega sedasama teinud, ja minu mõis,

minu ainuke warandus ja tulewane pääkate oleks armuta haamri alla langemine. Minu wõlad kõik kokku olivad tõesti nii suured, et mul mõisa äramüümise järele ainult paarikümme tuhat järele oleksiwad jäänud — elamiseks liig vähe, suremiseks liig palju. Müüd nägi aga Suut — ta oli keskealine mees — minu majas kogemata mu täiskaswanud tütar Laurat. Riikja looma ihaldusega waatles ta neid, ja kas tõsi- sed sügawad tundmused äkitselt helmi südamesse tungis- wad, wõi kas ta minu auu ja uhkust weriselt haawata tahtis, — hää küll, ta pani mulle korraga nõuu ette, andku mina oma tütar temale naieks, siis taht- wat ta mulle wiis tuhat rubla laenatud kapitalist fin- kida ja üle jääwa terve laenu summa päale kümme aastat kuu protsendiga oodata. Ka püüdis ta mulle häbemata julgusega selgeks teha, kuida tema oma suure rikkuse kui ka muudel põhjustel wäga minu wäimeheks passiwat, kelle pärast minul häbeneda ei pruukiwat. Ma oleksin murjatule Suudile hää meelega rusikaga näosse löönud, aga — ma pidin kannatama. Tungi- wate palwete päale andis ta mulle paari nädalit mõt- lemise aega ja pikendas ka weksli tärmini nii kauaks. Mis ei kannatanud ma nende kahe nädala wältusel! Ühe tutwa juurest jooksin ma teise juurde, ühe sõbra ukse juurest tõttasin ma teise taha, et Suudi weksli lunastamiseks raha saada — ikka ja ikka asjata. Wi- maks sain saja rublade kaupa nii palju laenata, et ma kahe nädala pärast Suudile ta kapitali tagasi wõisin maksta. Selleks korraks olin ma päästetud. Aga teise weksli lunastamise kohta tegi murjatu Suut selle-

šama tingimise — ta nõudis minu tiitart. Ja selle weksli lunastamise tärmis oli täna; aasta oli ümber. Suut oli pikkawa naeratamisega ise minu „ilusat mõisa ja tiitart“ vaatama tulnud, ma ootasin teda surmahir- muga, nagu teie arvata võite. Mul ei olnud ju jäl- legi talle maksta — minu waene tiitar oli ohwerda- tud, kui Suut ei palwetele ega kõrgemate protsentide lubamisele järele ei oleks andnud ning maksmise tär- mini edasi määranud. Minewal sügisel oli minu wili ikaldanud, töbi elajaid tapnud ja wähesest sissetulekust olin ma annustele meestele oma wõlgasid tasunud — mul ei olnud paari sadat rubla Suudile anda. Ööd ja päewad olin ma meeleäraheitmisega ainustgi pääst- mise abinõuni otsinud — asjata, ma olin pool nõrga- meeleline juba. Minewase öö sonisin ma palawiku käes, päewatõusuga tormasin ma wälja, jooksin metsas nagu nõrgameelne ümber, enese tapmise mõtted käisi- wad mu pääst läbi . . . Wiimaks, õhtu eel, ämarit oli juba käes, kõnnin ma kiiresti jõe kallast mööda edasi, kuhu, seda ma ei teadnud isegi, — kui korraga — ma karjatasin nagu nõrgameelne — kui korraga Suut, Leib Jochei, minu ees seisab ja mulle hirmitades kätt pakub. Ta oli posthobuste puudusel jala läbi metsa Elwitasse hakanud tulema — tee ei ole kange, nagu te teate — ja nüüd seisib ta minu ees. Minu hirmunud olekust pidi ta ära nägema, et ma wekslit wälja ei jõudnud lunastada. Ta nõudis minu last ja niisuguste häbe- niata sõnadega, et mul weri pääs weerema hakkas. Et mind äritada ja piinata, wõttis ta oma taskuraa- mati, selle seest minu weksli ja hoidis selle mul hir-

vitades filmade ees. Kui ta paberi jälle taskuraamatusse pani — käis korraga meeleäraheitline, pool nõrgameelne mõte muu pääst läbi. Kui ja weksli tema käest ära tõmbaksid, fosistas jala=hääl mulle kõrwa. Ma kahinasin taskuraamatu järele, mida ta käes hoidis — meie seifime mõlemad kitsa silla pääl —, ta hoidis teda kõvasti. Ma püüdsin raamatut kõigeft jõuust tema käest ära kiskuda, meie wõitlesime teine teisega, meeleäraheitmise wihaga löin ma talle rindu, ta tuitus, taskuraamat jäi minu kätte, ta langes alla jõkke, ja kose kohinal kadus ta mu silmast . . . Ma põgenesin — müüdis teate kõi, doktor. Minu tegu on hirmus, aga ta sündis pool nõrgameelses tujus, meeleäraheitlises olekus, armastus minu lapse wastu, armastus minu perekonna wastu, hirm nende hukatuse eest sundis mind. Oh minu auu, minu uhkus! Ma olen õnnetum inimene maa pääl“ . . .

Krahw warjas nägu mõlema käega. Sügaw wailus walitses ämaras toas. Eha puna õhtu poolt taewa serwast paistis aknast sisse.

„Ja mis, doktor,“ ütles krahw wiimaks tumeda häälega, „andke mind seaduse kätte, kui teil õnnetusest tagasihutatud mehega ja tema waise perekonnaga halastust ei ole.“

„Hm“, ütles doktor Meding külmalt. „Krwate teie siis, et seadus teid ilma minu ülesandmiseta ise kahtluste põhjusel oma ette ei kutsu. Suut on teie maa pääl furma saamid, tema raamatuteft leitakse, mispärast ta siia reisimud, Suudi pangas wõi pantimajas on wististi ka teenijad ja ametnikud ja nõnda edasi.“

„Ei, doktor. Ta oli üffina; nagu ropp ihmuškott kunagi ei sallinud ta enese ümber ja lähedal kedagi teist. Kõik tema raamatud on ka tema taskuraamatus, tema majast ei leita midagi. Oma weksli ja tema raamatud põletan ma ära, tema taskuraamatu enese aga toimetan ma kätte ja nägemata tema taskusse tagasi, sest jälle sees on weel üks weksel, ja see on alla kirjutatud baron Hugo Hammerheimist — Hammerheim on aga, nagu teie wahest teate, minu noor naabrimõisnik Muuvere mõisast, kes isa surma järele paari kuu eest nimetatud mõisa peremeheks hakkas, kuna ta enne seda päälinnas priiskawat ja lustilist elu elas ning ka Suudi Leib Socheli käest raha laenamas on käinud, nagu weksel näitab. Suudi siiareisimine on seega põhjendatud, ta võis Muuveresse minnes ära eksinud olla ja kuskus kogemata kitsa silla päält kaste; kewadese aja pärast seisab wesi jões kõrgel ja woolab ruttu“ . . .

Doktor Meding tõusis püsti ja sammus taas edasi tagasi; siis jäi ta Palmeri ette seisma.

„Teie olete suur wõrurakel, krahw“, ütles ta rahulise ja kiilmalt. „Teie teete priiskawa elu läbi wõlgasid ja saadate wõlauskuja, kui ta oma raha nõudma tuleb, teise ilma. Suut oli suur wõrurakel, et ta kõriloikaja ametit pidas, pääle rikaste ka waesid inimesi oma murjatumate protsentidega kurnas. Temast ei ole mul kahju.“

Doktor kõndis jälle edasi tagasi.

„Ma ei anna teid mitte üles, krahw“, ütles ta siis. „Mul on sugu kaastundmusest teie lastega, pääle

jelle aga iseäraline nõuu. Ma panen teile oma wait-olemise palgaks tingimisi ette, mida teie täitma peate, kui seadus ise teid oma kuritöö eest vastutamisega ei kutsu, hoolimata teie kaualatest plaanidest."

"Kõik, kõik tahan ma teha," sosistas krahw Palmer.

"Hää küll! Mina nõuan, krahw, et teie selle summa, mida teil Suudile maksta oli, waeste inimeste hääks ja kasuks tarwitate ja nimelt järgmisel wiisil: Teie ehitate oma kuluga Elwita wallale uue ilusa koolimaja, sest praegune on wana ja kitsas; teiseks kingite walla waeste hääks paraja summa, kolmandaks ajutate lähedal olewa linna kahe poisilaste koolile wirtade õppijate edasiõppimiseks kuui ülikoolini abiraha kassa, niisama ka linna tööliste lastede ja waeste laste hääks. Võppeks kergendate oma talupoegade renti wahel, sest see on liig kõrge. Ma tunnen seda kõik, sest ma ise olin enne selle walla liige, tunnen ka linna waele rahwa kurwa oletut, sest ma elan sääl ja puudun nendega kokku. Meed on minu tingimised, krahw. Andke oma rüütliline annus, et teie neid täita tahate, — mitte korruga ega praegu, kus teie ise kitsikuses olete, waid aega mööda."

Kindla rahuga oli musta mantliga mees seda kõneleminud. Ta jäi seisma ja ootas wastust. See mõtles natukene aega ja wõitles iseenesega, aga tal ei jäänud muud nõuu üle, kui tingimisi wastu wõtta.

"Ma tahan seda teha", ütles ta tinnedalt ja andis doktorile kätt.

"Annusõna pääle?"

"Annusõna pääle."

„Ma usaldan teid, krahw! Olage hästi; ma lähen teie haiget poega vaatama.“

Ta astus uksest välja . . .

Elwita oli üks ilusamatest Gesti maa mõisadest. Mõisa maja, mis kaunis kõrgel tingi turjal seisis, oli me moe järele ehitatud, seest ja väljast igapidi tore. Tema ümbrus oli aruldane kena. Paks puiestik piiras teda igast küljest; suur lille- ja wiljapuu-aed algas mõisa eest ja ulatas alla jõeni, mille teisel pool kaldal wiinawabrit, teenijate majad ja elajate laudad seisiwad. Mõisa ümbruse tähtsam iludus oli aga kena lehtmetsaga kaetud kahe wersta pikune mäeselg, mis mõisamaja lähedalt algades jõe äärt mööda, nagu selle lõpmata kõrge kallas edasi läks ja kuni S. maanteeeni ulatas. Ilus mägi oli tema terwes pikkuses toredaks jalutus-puiestikuks muundetud. Jalgteed käisiwad temast risti põigiti läbi, põõsaste wilus seisiwad lauad ja pingid, korralised trepid käepundega wiisiwad järjult kaldast alla jõe äärde.

Stewardene pehme tuul libistas punde noori lehti, päikene säras jõe pinnal, cemal kohises kof ja puiestik kajas linnulaulust. Preili Laura, krahw Palmeri tütar, istus puiestikus, tihedas jasmini põõsastest lehestikus ja luges raamatut, mis tema ees laua pääl oli. Pruuni junkstega ilusat pääd toetas ta kae najale, teine käsi silitas õrnalt wäikest walget koerakest, kes tema kõrwal pingi pääl magas.

Korraga langes raamatu walgete lehtede pääle

wari, neiu waatas üles, ja tema ces seisis piff musta, laia mantliga mees, kelle must suur film tõsiselt ja nagu iseäralise waljusega Laura otja waatas. Pääs landis wõõras laia äärtega musta kübarat, mantel ulatas tal peaaegu maani. Mehel oli kitsas krahwatu nägu, mida liihifene süsinuust habe piiras ja mis ühes tugewa lõua, pika, weidi kõngis nina ja kottu pigistatud kitsate huulettega iseäralist tumedat kindlust ning pool pilkawat mõrudust avaldas.

Natukene aega waatasiwad mõlemad teine teise otja, siis lõi Laura wõõra torikawa pilgu eest filmad maha.

Musta mantliga mees tõstis kübarat. „Mul on teiega rääkimist“, ütles ta see pääle oma madala, mehise häälega, „ma tean, teie olete krahwinna Laura Palmer.“

Laura waatas pool imestades, pool wõõrastades tundmata mehe otja, siis küsis ta: „Minuga? Kes teie olete?“

„Minu nimi on Meding, ma olen arst,“ kostis wõõras. „Eila käisin ma teie haiget wenda waatamas, teie ei näinud mind.“

Laura oli wait. Natukese aja pärast algas doktor:

„Teie käisite täna sõitmas, krahwinna Laura. Teie sõitsite väga ettewaatmata wiisil.“

Krahwinna näo üle lehwis järskune puna.

„Teie wantri alla jäi maanteel üks künnine aastane kerjaja poisifene külast, kes liig nälginud ja jõuetu oli, teie Arabia täku eest kõrwale jooksta, mis teile aga mitte põhjust ei andnud, hobuse ägedat jooksu poi-

fiitest nähes tasandada. Wankri ratas jooksis kerjaja jala üle ja wigastas jeda raskesti."

Näakija ootas, kas Laura midagi wastaks, kui jeda ei süündinud, pajatas ta terawa häälega edasi:

"Poisikene jäi maantee pääle maha, teie sõitsite aga edasi. See oli — nurjatu teist, krahwinna Palmer" . . .

Lõpmata elmatusega waatas Laura musta mantliga wõõra otja, siis tungis palawalt ja ägedalt wihaspuna tema palge. Ta otjis asjata wastust, wiimaks hüüdis ta wihaft wärisewa häälega:

"Mis teil meelde tuleb, minu herra!" Rudas julgete teie minu wasta sarnaseid sõnu tarwitada?"

"Ma sõitsin teie järele," kõneles doktor Meding rahulisti edasi, "ja hüüdsin, et teie kiini peaksite: teie sõitsite edasi. Ma sidusin õnnetuma poisikese jala kiini, wõtsin ta oma wankrisse ja wiisin ta koju. Ta oli teie papa wallast."

Laura oli oma ägeduse üle wõitu saanud, ta nägu aivaldas tigedat pilkamist.

"Ja nüüd tulite minu käest oma waewapalka nõudma, doktor?"

Arsti otsusele üle käis wähene puna, ta ei tahtnud aga oma külmra rahu.

"Ei, krahwinna," kostis ta, "mitte jeda. Ma tulin teile ainult teatama, et teie poisikese lombardiks olete teinud ja eluajaks õnnetuks. Ma tulin ma nõudma, et teie temale ta wigastatud liikme ära maksate, kui jeda ülepää maksta wõib" . . .

Laura tõusis wärisedes püüsti ja mõotis arsti põlastawa, wihast wälkuwa pilguga.

„Teie unustate, kellega teie räägite, herra — herra Meding“, hüüdis ta. „Kas tahaksin ma teada saada, kes teid selle poisikese eestkostjaks on wolitamid? Kas kõik kerjajad teie eestkostmise all seisawad?“

Nüüd wälkus arsti suur must silm, ta waatas niisuguse karistawa ja kohutawa pilguga noore neiu otsa, et see kohmetamult silmad maha lõi.

„Sa, krahwinna Palmer, ma olen kerjajate ning õnnetute eestkostja, ja wolitamud olen ma ennast selleks ise, seda on ka minu tahtmine, minu süda teinud. Ma ei salli mitte, et ligemine ligemist surub, et wägewam wäetimale liiga teeb, ja olgu see ka sandipoisikene. Ei tee teie nimetatud poisikese tulewikku mitte wabatahtlikult nuretakse ja kindlaks, siis ei saa teie mind muidugi keelama, tema eest ja teie wastu ka seaduse ees ette astuma. Poisikene jääb sandiks — kas teie teate, krahwinna Palmer, kuidas kerjatud leib maitseb?“

„Teie teate seda, doktor?“ ütles Laura pilkawalt.

„Sa, preili, ma tean seda, ja ma ei häbene mitte, seda teile tunnistada. Ma kerjasin oma lastepõlwes, krahwinna, sest isa oli surm mulla alla wiinud ja ema põdes halwatud süngis — mul ei olnud toijat. Ma kerjasin, ma olin kerjaja. Kusgil suures rikkas majas, mille ukse taga ma haigele emale tihti leiba palusin ja käe ukse wahel sirutasin, löödi üks minu eest wihaga kinni ja jäeti mu pahem käsi ukse wahel. Waadake, krahwinna, selle käe kats sõrme on weel praegu wigased ja kõwerad. Minul ei olnud

eestkostjat, kes mind oleks kaitstud, kes minule õigust oleks nõudnud. Aga minul oli kindel waim, julge meel, ma ei jäänud kerjajaks, ma ujusin elu mäsawatelt laenetelt kaldale, ma wõitlesin ja jõudsin häade inimeste, kõige päält aga oma enese abil nii kaugele, kui teie mind praegu näete olevat. Minu wigastatud liikmed ei jõudnud mu randsele tahtmisele takistust teha — ma wõin seda uhtusega tunnistada. Teine lugu wõib aga poisikesega olla, kes teie wantri läikiwa ratta alla jäi. Ma ei usu, et temal nii palju waimu ja — meeletindlust on, et ta elus edasi wõiks jõuda ja mitte kerjajaks ja armuleiwa sööjaks jääda. Selle pärast, preili, on minu nõue õigusline, minu kostmine tema eest põhjendatud. Teie, anustatud preili ei tea elu wiletsusest, wacusest midagi. Teie elulaew kannab teid pilwede kõrguselt üle häda-orgude, wiletsuse kuristikkude. Seljas kannate teie kahisewat siidi, laual aurawad teil kallid road — teil ei tule meeldegi küsida, kust see kõik on tulnud; kõik on sääal, ja sellega olete rahul. Teifiti on lugu teist alamal seiswate inimestega; iga riidehilk, mida nad selga panewad, iga leiwatükk, iga weine kartohwel, mida nad suhu pistawad, on tikk nende palehigist. Ja kui palehigi eest feda iga lord saatsgi, kui igaühel palehigi walamiseks terwisgi lääes oleks! Ma ei nõua mitte, et see olek teifiti oleks, aga inimene, kes paremal põlwel elab, peaks oma ligemise wiletsuse wastu vähemast osawõtlik ja kaastundlik olema. Inimene, ja olgu ta kui madalast liigist, ei ole mitte uss, feda teine jalgade alla wõib tallata, see on murjatu, mitte inimlik, on põigamise wäärt,

iseäranis haritud naesterahwast. Summalaga, preili."

Ta pööras ümber ja sanuuis pikkamisi minema.

Lõpmata kohmetus, isewärki imestus paistis Laura näost, kui ta temale sõnalausumata kuu järele waatas. „See on murjatu, mitte inimlik, põlgamise wäärt, iseäranis naesterahwast" — need sõnad kumisesiwad nagu kõue kauge müri tema kõrwas. Ja misjuguise manitsewa waljusega, misjuguise ära rääkimata mõrudusega oli see wõdras mees kõnelemid! Esmimesel filmapiigul ei teadnud Laura, kas ta nutma wõi naerma pidi, nii segane oli ta pää. Siis aga tungis wiha-puna ta palgesse. Ta lõi jalga wastu maad ja tõmbas wäikeste ilusa käe rusikasse. Studas julges see inimene, see endine kerjaja, temale, preili Laura Palmer'ile, sarnast noomimise-jutlust pidada, temale, kelle wastu üksigi teenija ei tohtinud sõna piiksatada, kellele ta oma isa ialgi halba sõna ei ütelnud, kelle wastu päälinna krahwid ja wüürstid ainult wiisakaid, meelituse-sõnu rääkinud! See mõte oli hirmus. Wihapisarad tungisiwad uhke preili silma. Misjuguise teotus ei tohtinud aga karistamata jääda; isa pidi häbemata inimese käest seletust nõudma, teda mõisast wälja wis-kama; seda tahtis Laura isa käest nõuda . . .

„Mis äge jutt teil doktor Medingiga oli?" küsis korraga hele hääle Laura kõrwal. Noor neiu pööras oma õhetawa näo küsija poole, kes üks wanadlane naesterahwas oli. Ta kandis walget tami ja põlle ning hoidis wäikest korwi käes.

„Kas teie tunnete seda inimest?" küsis Laura mõttes.

„Kes doktor Anton Medingit ei peaks tundma?"

algas emand jutukalt. „Siin ümberkaudu tunneb teda iga laps. Imelik mees, et ole tõsi, preili? Mäti kannab ta oma pikka musta mantlit, sügisel ja kewadel ja suvel ja isegi talvel kasuka all. Teda hüüataksegi üsna „musta mantliga meheks“, see on nagu tema teine liiguimi. Lapsed külas nimetavad teda „hääks tohtriks“, sest et ta neile ikka saia ja komprvekkisid ja õunui annab, kui ta külast läbi sõidab. Ja ta on tõesti hää mees, see doktor. Waesid inimesi arstib ta ilma kopikata, iga hädalisk aitab ta, ma usun, ta annaks oma wiimase hilbu seljast, kui tal enam muud anda ei oleks. Selle pärast on ta ka nii waene. Wäikene kambrikene on tal linna korteriks, palgatud hobuse kondiga sõidab ta maal ümber, ja uhkeid riideid ei näe teie ialgi tema seljas. Kõik annab tema lahtise käega waestele inimestele, mis ta teenib. Imelik, arusaamata inimene! Ja kas te teate, mis ta ise sünnimise poolsest on? Meie wallas siin, Viipre külas, on ta sündinud Wardu sanataheses, kus tema wanemad kui waesed wabadikud elasid. Sest jäi ta ilma, kui alles kaheksa aastane poisikene oli ja ema oli halwatud. Wäikene Antton käis siis külas ja ka lähedases linnakeses kerjamas ja nüüd on ta studeeritud tohter, osaw tohter, isegi kõik faksad kiidawad teda. Meie õnnis krahw armistas teda väga; ta oli tema majaarst ja tegi teda mitu korda terweks. Ja kuida ta tohtriks sai!? Kui ta ema ära suri, wõttis Viipre külast wana tollassepa Jaan, kes kannis jõukas mees ja lasteta oli, teda oma kaswan-dikuks; ta oli juba lapsena, kui sandipoisikene, nii wiisakas ja nii tark. Jaan saatis ta linna kooli, lastis

teda ka freiskooli läbi teha ja noor mees pidi kaupmeheks saama. Aga Anton ei tahtnud seda, läks küll kasuise tahtmise järele ühte kontorisse teenistusesse, õppis aga priitundidel suure hoolega edasi, ning paari aasta pärast kõneldi, noor Anton Meding olla Tartusse studeerima läinud — oma kulu pääle, sest tollasepa Jaan ei jõudnud tema eest enam muid kulusid kanda. Audas ta enmast Tartus üles pidanud ja raskest õpetuse-rahha maksta jõudnud, seda ma dieti ei tea, aga ikka tööga, ega muidu. Müüid on ta juba seitsmet aastat linnas tohtri-ametit pidamas, ja misjuguine tohter on ta! Oma walla rahvast, kus ta sündinud ja kasvanud, armastab ta väga ja teeb kõigile palju hääd. Loonnu poolest on ta lapsest saadik isemoodi tume ja kare olnud, aga tal on küldne süda rinnum. Jah, preili, see on meie doktor Meding! Ma tunnen teda lapsest saadik, olen ma ju eluaja Elwita mõisas elanud ja teeninud, nimelt teie õndsa onu juures, preili . . . Aga mis ta teiega kõneles? Muidu hoiab ta ikka noortest preilidest eemal, nagu ma olen tähele pannud. Ma nägin tema pikka musta fogu juba kaugelt eemalt siin seiswat; käisin mäel Maarja rohthu korjamas. Väga kena lõhn on Maarja rohul; ma panen teda oma kottidesse riiete sekka, igal kewadel korjan ma Maarja rohthu . . . Aga mis teil on preili, teie nägu on nii punane, nagu olete wihane? Wõi kartsite teie doktor Medingit? Tal on nii imelikud mustad silmad, mis tõesti kartma panewad. Teie nägite teda esimest korda? Ürge kartte preili, ta ei tee kellelegile paha! . . .

Nüüd wiimaks lõppis jutuka naesterahwa kõne-
wool; ta waatas pool müreliselt preili otja.

„Ei, ma ei kartnud teda,“ ütles Laura kortsus
kulmud ja kärjtitult, „aga teie hää tohter oli minu
wastu — häbemata!“

Pereemand lõi käed kokku. „Häbemata! Helde
Sümal, kuidas see wõimalik oli?“ hüüdis ta kohkudes.

„Teie ei pruugi seda teada,“ wastas Laura pa-
haselt, astus emandast mööda ja läks ruttu minema.
Walge koer hüppas pingi päält maha ja jooksis talle
järele; raamat jäi laua pääle.

Pereemand lõi weel paar korda käsa kokku, rapu-
tas pääd, wõttis siis unustatud raamatu ja läks prei-
lile järele.

„Smelik lugu. Mis neil ometi kahetsegi oli?“
pomises ta kohkumult . . .

Elwita mõisa lilledega ja wäänkasiwudega ilusta-
tud trepipääljel wiibis krahw Edwin Palmer ja tema
abikaas Dorothea. Esmene oli kestkuiise kasiwuga, weidi
küürus seljaga ja pika kahwatamud näoga mees, umbes
wiiskümme aastat wana. Kui ta kõneles, siis wehk-
les ta palju kätega, lihtsas mustjad juuksed, mis oimude
kohast saumblahalliks hakkasiwad minema, tihti otja eest
tagasi ja wahtis oma hallide, terawate silmadega rahu-
tumalt sinna tänna, ennemini kui inimese otja, kellega
ta kõneles. — Krahwinna Dorothea walge kitsas nägu,
suured pruunid silmad, kõrge kenasti wormitud otja-
efine ja tema sirge majesteetlik kasu tunnistasiwad, et

ta noorelt väga ilus pidi olud olema, niisama ilus, nagu praegu tema üheksateistkümnene aastane tütar Laura, sest mõlemad olivad igapidi ühte nägu, ühte laadi. Praegu avaldas aga krahwinna Dorothea nägu ja keha iseäralist voidunud väsimust; see väsimus paistis ka tema suurtest pruunidest silmadest ja tumendas nagu udune loor nende endist elavust ning sära, mis aga sugugi ei keelanud, et krahwinna pill ägedatel filmapildudel veel küllalt välkuda võis, nagu näituseks praegu, kus ta krahwiga käredas tülis oli.

„Sa sa pead raha muretsema ja võimalikult tegema, et meie Lauraga võime Biarritzisse reisisa,“ hüüdis krahwinna, kes pehme kiigetooli pääl istus ja enmast õõtsutas. „Mina tunnen enese närvid haiged olevat, Laura on kahvatu kui surm, meie peame juureks mõnda Prantsuse supelpaita reisisa, kui sa meie surma ei taha!“

Krahw wehkles kätega. „Sa ma ütlen sulle, mul ei ole selleks raha. See on ja jääb minu kindlaks otsuseks.“

„Sa sa tahad mind siin pikkamisi hauda lasta minna, Edwin,“ ütles krahwinna tigeda teravusega. „Kui sul minu terwis, minu elu midagi ei maks, siis mõtle ometi oma auu, oma seisuse pääle. Kui mitmele perekonnale ei töötanud meie minewal sügisel päälinnas, tänawust juure mõnes suuremas Prantsuse supelpaigas ära elada — ja nüüd? Nüüd istume siin igawas Gesti maa mõisas, nagu kõige wäesemad ja wiletsamad maamõisnikud, kes muust ei tea, kui kartohwli-põldudest ja loomade kasvatamisest. Mõtle ometi wiirs-

tinna Uttantonowi, krahwinna Seeheimi ja kõige teiste pilkumiste pääle, kui nad meid Biarritzist eest ei leia, ega sinna ei näe jõudwat. Nad aimawad wäga dieti, kus meie pesitame ja naerawad — naerawad! . . . Edwin, kas see sulle südamesse ei löika, kas pääle selle minu terwis sulle midagi ei mätja? Mõttele ometigi!”

„Ma mõtlen kõige selle pääle, Dorothea,” wastas krahw Palmer lihtsustatud häälega. „Aga tahad sa reisida ja supelpaistades elada, et paari aasta pärast mind kapi- ja kotiga kerjama ajada? Praegu oleks sinu kohus, Dorothea, oma haige lapse fangi ääres istuda, kui siin minule manitsuse=jutlusti pidada.”

„Kas sa ei häbene, Edwin,” kostis krahwinna wihaselt, „minu ees sarnaseid talupojalisi mõtteid avaldada? Krahw Palmer kõneleb kapist ja kotist!”

Krahwi hallid silmad wälkusiwad wihast. „Sa kes sunnib ja sundis mind sarnaseid mõtteid avaldama? Kelle siin see on, et ma nüüd elu- ja elamise=muredega pean wõitlema? Urwad sa, et ma ise ei tahaks rikas olla, reisida ja Prantsuse supelpaistades elada? Sina ise oled see, kes meid kõiki hukatusesse tahab tõugata, kes mind wanaks, minu juuksed halliks on teinud ja naela naela järele minu punisärgi sisse taob. Kes tegi need wõlad, mis mind nüüd rühuwad, millede all ma oigan ja ägan? Sina, sina ja weel kord sina!”

„Edwin!”

Krahwinna Dorothea oli püüsti hüpanud, ta wärises kõigest kehast.

„Sah, sina,” kordas krahw waljusti. „Sina tõukad

mind ruttu ja armuta kuristiku kalda poole, sandikotti püüad ja mulle kaela panna, kerjaja=keppi kätte suruda, — aga ma ei taha mitte, müüd tahan ma majas peremees olla, sinu tujude vastu võidelda, ja inetu naene, ja wereimeja! . . .

Walju karjatamisega langes krahwinna Dorothea tooli pääle tagasi ja mängis äremineestaniist. Seda ei võinud aga pehnte südamega krahw ialgi wälja kannatada, nagu ära pühitud oli korraga wiha ja ägedus ta näost. Kõhkudes jooksis ta abikaasa juurde ja wõttis ta kae pihku.

„Dorothea, armas Dorothea, anna andeks, ma olin liig äkiline. Ma tahan tohtri käest küsida, kas sa tõesti nii wäga haige oled — siis . . . Ma, säält tulebgi juba doktor Meding.“

Krahwinna ärkas filmapilt „minestusest“ ja tegi näo, nagu ei oleks midagi sündinud. Doktor Meding astus trepi klaasustest sisse. Krahw läks talle vastu ja andis talle kätt.

„Wäga hää, doktor, et teie tulete,“ ütles ta ruttu ja rahutult, „minu abikaas ütleb enese närwihaige olevat ja tahab küsida, kas tema terwis mõnes Prantsuse supelpaigas kosuda ei võiks. Olge hääd, katsume tema weretüksumist.“

Krahwinna sirutas oma walge kae armulikut naeratades arsti poole. See wõttis ta pihku, lastis aga warsti jälle lahti.

„Krahwinnal on praegu midagi meeleäritust olnud,“ ütles ta siis oma madala tameda häälega, „muidu on ta minu arwates terve. Kui tema när-

widel midagi wiga peats olema, siis on wainne ütsik elu siin kenas maa=õhus selle wastu kõige tulusam, mitte pidud ja pallid mõnes suure maailma=supel=paigas."

"Teie wäitese poja palawik tõuseb, krahw," ütles ta, "ma käisin teda praegu waatamas ja andsin talle rohtu. Kandke muret, et hoolakas talitaja tema ümber on, kes talle jägedasti juna annab. Homme tulen ma jälle. Jumalaga!"

Ta tegi minekut, krahw läks temale järele ja tõmbas ta kätt pidi oma kirjutuse=kambriksse.

"Kõik on korras, doktor," ütles ta rahutult. "Ma saatsin ta täna linna. Haagikohutunikele läkitasin asja üle teatuse ja seletuse" . . .

"See ei puudu minusse, krahw."

"Ma kirjutasin, et teie ta jõest leidsite ja wälja tõmbasite." —

"Hm, seda pean ma küll tõendama. Terwe asi on mulle wäga meele wastu: Ma kahetse peaaegu. —"

"Jumala pärast, doktor" . . .

"Olge rahul, oma sõna pean ma . . ."

Doktor läks. Krahw Palmer astus ärgult saali tagasi.

"Sel arstil ei ole mõistuse märkigi pääs," hüüdis krahwinna talle wihaselt wastu.

"Et ta siin terve ütles olewat?" ütles Edwin pool pilkawalt, pool pehmet.

"Sa kõigest hoolimata reisin ma Biarritzisse!"

"Jäta seda, Dorothea, kõneleme sellest teine kord,"

waigistas krahw. Sel filmapilgul astus Laura õhetawa noga uksest sisse.

„Papa, ma tahan sinuga rääkida. Kohe saada sellele doktor Medingile tema waewapalk kätte ja võta Urmandile teine arst!”

„Miks siis, laps?” küsis krahw inestades.

„Mina nõuan seda, papa,” kostis Laura äritust. „Ta — ta julges mind teotada. —”

„Teotada? Kudas nii?”

„Ta noomis mind häbematal toonil ja kas ja tead, kes ta on? Endine kerjaja poisikene on ta; ta ise tunnistas seda!”

„Minu Jumal!” hüüdis krahwinna Dorothea, käsa kofku liides. „Seda ma aimasin; ta ei teadnud ju närvidest midagi. Oh häbi, oh teotust meie majale!”

Krahw Edwin oli nagu süte pääl. „Seleta ometi mu laps, mis siis dieti sündis?”

„Täna enne lõunat käisin ma oma uue šharabaniwantriga sõitmas. Maantee pääl juhtus kogemata üks kerjaja poisikene jalaga wantri ratta alla jääma. Tema oli seda näinud ja noomis mind poole tunni eest puiesitkus nagu kiila-last” . . .

„Püha Jumal, tema julges seda,” kostus krahwinna. „Sa nõuad tema käest seletust, Edwin, ja keelad talle kohe ära meie majasse tulemast.”

Krahw kõndis ruttu edasi tagasi. „Seda ma ei või, seda ma ei tee,” hüüdis ta järsku ja oli lähemal filmapilgul — uksest väljas . . .

Mõlemad naesterahvad olivad tüki aega wait, siis hakkas Laura ägedasti nutma . . .

Kewadine see wiimane jahise wäljas, pragises wahete wahel wastu akent ja kangelst kōmises äike. Preili Laura surus pää pehmete patjade sisse ja piinidis magama jääda, aga uni ei tahtnud tulla. Pääwane pahandus, doktor Meding ja isa oliwad tal meeles. Mis tuli ometi wiimasele päha, et ta oma tiitart, oma riitli-annu selle — kerjaja wastu oli tahtnud kaitsta! Miks ometi ei tahtnud ta Medingi asemel linnast teist arsti kutjuda? Ja miks — miks pidi krahwipreili Laura Palmer selle inimese häbemata noomituse hääks wõtma, pidi ta'ga rahul olema, nagu laps isa karistusega? See oli enam kui liig! Aga tohtis see nõnda jääda? . . . Wiimaks jõudis Laura otsusele. Põlata, wihata tahtis ta seda musta mantliga meest, ja seda põlgtust ja wiha tahtis ta temale iga filmapiilk maitsta anda! Ta pidi tunda saama, mis krahwipreili Laura põlgtus ja wiha tähendas!

Nende kättemaksliste mõtetega uinus ta wiimaks magama, aga imelikud unenäod piinasiwad teda terve öö. Sääal maas maantee pääl — kas see ei olnud üks kahwatanud näoga poisikene, narus riides — ja ta nuttis ja näitas oma wäikest werist jalga . . . Laura põgenes, aga keegi ajas teda taga . . . Ta andis mustale tulisele täule piitsa, aga ta ei jõudnud edasi, wiimaks jäi ta wärisedes seisma. Laura hüppas wantrilt ja tahtis jala põgeneda, aga raskest oliwad ta liikmed, nagu tinased. „Pidage,“ hüüdis hirmus hää, nagu äikesel müüril. Laura langes põlwele pääle maha. Must kõrge kogu seisis tema ees, paar suurt, musta, imelikku filma waatajiwad nagu õhkuwad sõed tema pääle . . .

Need imelikud filmad, kuis nad piinasivad teda; wae-
wawat, kibedat walu äratafiwad nad neiu siidames —
isewärki, arusaamata, aga ära rääkimata piinaw oli see
walu! Laura tahtis karjuda, aga hääli oli tal rinnus
finni. Ta tahtis üles tõusta, aga põlwili jäi ta tema
— tema jalge ette, ta ei jõudnud üles tõusta. „See
on nurjatu, mitte inimlik, põlgamise wäärt, iseäranis
naesterahwast, ja olgu see ka krahwipreili Palmer,“ ütles
must mees tumeda häälega, nagu kõne müriin oli see
hääli . . . Ja nüüd sirutas ta kae tema järele wälja,
ja tema mustad filmad — — —

Walju karjatamisega ärkas Laura. Kiilni higi
seisis pisaratena ta otja ees, ta siida tukkus waljusti . . .
Ja imelik, ka praegugi weel arwas ta neid kardetawaid,
muste filmi enese otja wahtiwat, ka seda tumedat häält
kuulis ta . . . Ta pigistas filmad finni. Wiimaks uinus
ta jälle magama. Needsamad piinawad unenäod, jälle
see must mees oma salaliste filmadega . . .

Hommituse päikese kullalised kiired paistsiwad a-
nast siise, kui Laura üles ärkas, ennast ruttu riidesse
laskis panna ja kutsjarile käsu laskis anda hobust sha-
rābani ette rakendada. Kohe pärast kohwijoomist sõi-
tis Laura wälja, — kuhju? seda ei ütelnud ta kel-
legile. —

Tund aega hiljemini seisis Liipre külas pool la-
guenenud, suitsuse ja pisikese sauna ees läikiw tore wan-
ker, must täkk ees, kes rahutult maad kaapis ja seda
rohelise luuega tallipois wankri tagumisel istmest wae-
waga paigal jõudis pidada.

Rehwa urtsikufese sees wiibis sirge, uhkes riides

naesterahwas. Wana wigane sauna=Liisa oli kartlikult murka pugenud, kui tore saks sisse astus. Wiimane oli aga waewalise koitu ees, mis suitsunud seina ääres oli, seisma ja wäikese poisikese otja wahtima jäänud, kes kinni seotud jalaga sängis puhkas.

„Kas see on minu laps?“ küsis uhke preili kanges Gesti keeles Liisa käest. See wastas tasakesti: „Jah!“

„Ta jäi eila kogemata minu wantri alla. On ta jalg wäga haige?“

„Jah, preili, ta nuttis ja karjus terve öö.“

Hele puna käis preili näo üle. Ta hää wärises wähe, kui ta edasi kõneles.

„Tohter saab ta jala terveks tegema. Ma käsen teda linnast iga päew siia sõita ja tahan kõik kulud kanda.“

„Wardu Auton“ — ruttu parandades lisas Liisa juurde: „Medingi isand lubas Siiri jalga ilma rahata tohterdada, ka rohud lubas ta oma käest maksta. Ta on wäga häa tohter.“ — —

„Hää küll,“ ütles Laura ruttu wahеле. „Sa wõid mõistast oma lapsele paremat jõoki tuua, ma käsen sulle anda, kas mõistad?“

„Äärm, armuline preili, Sumal tasugu teile! Teie olete nii lahke.“ — —

Liisa kosis oma punjalaga longates nurgast wälja ja kaapas preilid kätte käega.

Laura astus tagasi. „Lase olla,“ ütles ta nagu pahaselt. Kas ta wahest mõista ei jõudnud, kudas

naene, kelle lapse ta wigaseks teinud, teda weel tänada wõis?

„Ja kui siinu poeg peaks lõtkama hakkama, siis — siis tahan ma tema eest muretseda.“ —

Källe kaapas Liisa — siis pööras ta näo ära ja hakkas ärdasti nutma . . .

Laura wõttis oma käetaskust paberi sisse mähitud paki. „Siin tõin ma haigele paari kooki.“ Ta andis paki Liisa kätte ja lisas juurde: „Doktor Medingile ei tohi sa sõna lausuda, wana moor, et ma siin olen käinud. Ka sellest, mis ma siin haigele pojale lubanud, ei tohi sa midagi ütelda. Seda keelan ma sulle kõwasti ära, kas kuuled!“

„Jah, jah! armuline preili,“ lubas Liisa, waatas aga järsku ukse poole ja hüüdis waljusti: „Sääl ta ju ise on!“ . . .

Laura pööras ümber, ta pidi peaaegu karjastama. Sääl ta seisis, see pika musta mantliga mees nende suurte salaliste filmadega, mis Laurat täna õõsel nii ära rääkimata palju oliwad piinanud. Laura jäi wärisedes seisma — need filmad waatasiwad ju praegugi nii tõsiselt, nii tühedalt tema otse. Nagu nõiduse wägi-käskis noort neiu paigale — liikumata paigale jääda . . .

Doktor Meding astus pikkamisi ligemale.

„Ma ei oleks mitte lootnud teid siit eest leida, preili,“ ütles ta tõsiselt, aga ta tunne hääs awaldas iseäralist pehmust.

„Ma rõõmustan teie sõnade üle väga, mida mul õnn oli päält kuulata. Ka rõõmustan, et teie oma

jala selle wiletsa urtsiku läwe üle suutsite panna, see on wististi esimene korda. Ma täna teid! See haige poisikene saab teile tänuks olema, ja mina tahan hoolt kanda, et ma tema jalast asja saaksin. Teie süütuks, preili, on mulle nagu uut jõudu andnud."

Kas see ei olnud pillamine, ja kas tal ei olnud põhjust pilgata? Kui wäga kahetses Laura sel silmapilgul, et ta siia tulnud. See alandamine tema ees oli hirmus!

"Ärge arvake, et teie eilne jäme noomimine mulle põhjust andis siia tulla," wastas Laura terawalt ja kalgilt.

"Kui ma tulin, siis oli see minu enese tahtmine; mina ei ole harjunud käskusid täitma, weel vähem saan ma — teie käskusid iales täitma wõi teie tahtita noomitusi tähele panema. Kui ma täna siia tulin, siis oli see juba enne teie jutlust nõuks wõetud asi."

"Seda suurem on minu rõõm, preili," wastas doktor weidi terawalt. "See näitab ja tunnistab, et teil hää süda on, mis üle ma eila weel natukene kahe wahel olin."

"Dina südametähele wõi kirjuse üle otustada ei anna ma luba teile," ütles Laura põlastawalt, saunus temast mööda ja astus urtsiku uksest wälja ...

Doktor Meding naeratas mõrudalt, siis astus ta haige poisikese sängi äärde ja hakkas ta jalga mähk-
mest lahti wõtma. —

Kui Laura koju jõudis, leidis ta ühe külalise eest, kes mammaga saalis istus ja temaga elavalt kõneles. Laura sisseastumisel tõusis wõõras wiisakalt üles.

„Minu tütar Laura — baron Helmar von Sammerheim, meie lähem naaber,“ seadis krahwinna Dorothea ette. „Baron oli juba kohe enne nii lahke ja käis siin, siin ei olnud aga sel ajal kodus, Laura.“

Sammerheim kumardas ja andis Laurale auupaklikult kätt. „Päälinnas oli mul aini, teid paaris seltskonnas näha, aga ainult filmapilguks, nagu ruttu kaduwat päikese kiirt. Seda suurem on nüüd mu õnn, et ma päikesel enesel nii ligidal tohin olla.“

Baron naeratas, nagu oleks tal eneseltgi nende korda läinud mahedate sõnade üle hää meel.

„Baron Sammerheim on alles teist kuni meie naaber ja Aluwere mõisa peremees, oma ainsa isa järeltulija,“ seletas Dorothea.

„Et ma mitte sagedamini oma auustatud naabrit ei wõinud waatama tulla,“ lisas Sammerheim juurde, „seda wabandawad tööd ja mured, mida elama-asumise ja elu sisseseadmine uues kohas ligi toowad.“

Laura istus natukene eemale sohwa pääle. Ta näitas pahas tujus olevat.

„Kui mina olen teid päälinnas näinud,“ ütles ta wiimaks oma selge, ilusa häälega. „Mulle üteldi, teie olete kunstmaalija, baron. Sa nüüd olete põllumeheks hakanud.“

„Sellele elukutse wahetamisele fundisuwad mind mõjuwad põhjused, preili,“ kostis baron.

„Minu õnnis isa oli testamendis kindlaks tin-

gimiseks teinud, et ma mõisa ise pean valitsema. Mis-
pärast? Noh, ta oli tujukas wana mees ja tema ülem
põhjusmõte oli, iga õige põllumees pidawat ise enese
omandust valitsema, muidu minewat kõik ülekäte ja
teenijaid ei tohtinud ialgi uskuda. Teiseks oli mul
müü siindimisepaik liig armas, et ma seda tingimist
ei olnud pidanud täitma."

"Aga kas teil ka raske oli, oma endist paleuslist
elukorda järele igapäewase wastu ümber wahetada,
kunstnikust põllumeheks saada?"

"Seda küll, preili, aga mis võisin ma parata?
Siiski ma olen ju nüüd ka mõni kord nii waba, et
ma pinsli kätte wõin wõtta ja oma paleuslikele elu-
korrale tagasi astuda, kui ka ainult paariks tunniks."

Uks läks lahti, ja krahw Palmer astus sisse. Mõ-
lemad herrad tundsiwad ja teretasiwad teine teist.

"Ma käisin oma oraseid vaatamas," tähendas krahw,
"ega aimanudgi, et mulle küllaline tuleks, päälegi minu
noor mõisanaaber. Kudas teie käsi siis uues ametis
käib?"

"Teie võite arvata, kuidas, krahw," kostis Lam-
merheim naeratades. "Ma ei tea ju põllupidamisest
niigi palju, kui külla-koolmeister Ladina keelest. Ja
minu tänasel küllakäigil oli osalt ka see otstarbe, et
oma wanema naabri käest mõne asja kohta alandlikult
õpetust paluda."

Krahw Palmer naeris ja wehkles kätega. "Siis
te olete õige mehe juurde tulnud! Õigust ütelda, meie
oleme küll imelikud põllumehed — üks endine kunst-
nik, teine sõjamees! — Siiski olen ma oma tubli

Saksamaa walitseja käest juba mõnegi tarkuse ära õpinud, wähest wõin ma teile mõnes asjas nõuu anda.”

„Et meie jutt naesterahwaste osawõtmiſe wääri-line ei ole, siis oletſin ma wäga tänuline, krahw, kui teie mulle oma kena lillaeeda näidates mõne põlluasjalise õpetuse annakſite.”

„Ma olen nõus,” wastas krahw Palmer, ja teraw rahutu pill lendas baroni poole, kes tooli päält üles tõusis.

„Mga kuule, Edwin,” ütles krahwiinna Dorothea. „Baron Lammmerheim rääkis esmalt, et meie jõtte üle eila üks inimene olla ära uupunud — üks Dumi, nagu päält näha. Sa ei ole mulle sellest weel midagi rääkinud. Tema surmukeha olla ſee — ſee — mis ta nimi müüd on? doktor Meding jõest wälja tõmmatud.

Baron Lammmerheimi pill wiibis terawalt krahwi näo pääl, mis järsku kahwatuks tõmbas. Ta lodi omad rahutud silmad maha ja kostis nagu pahaselt:

„Ma ei tahtnud ſinu rahu rikkuda, Dorothea. Asi on aga nõnda, nagu baron ütelnud. Ma ſaatſin surmukeha linna; külap kohus asja toimetab.”

„Kas ſul ei ole ajawiidet ja tüli ſelle asja pärast karta, Edwin?”

„Ma ei usu,” wastas krahw oma rahu alal hoides. „Ma kirjutasin asjaloo üle haagikohtunikule. — Lähme baron.”

Mõlemad mehed sammusiwad uksest wälja ja astusiwad trepist alla aeda. Lahke, wiisakas naeratamine oli forraga baron Lammmerheimi näolt kadunud, ta kulm läks kortsu. Ka krahwi küsimine ei olnud iſeäranis lahke, kui ta wiimaks küſis:

„Ja mis oli teil minule siis kõneleda?“

„Teie olete Elwita mõisa politsei nimel,“ algas baron terava häälega, „haagikohtunikule ühe kirja saatnud, mis ära uppunud Juudi Leib Jocheli ja tema uppumise kohta käib. Selles seletuskirjas, mis ühtlasi Juudi teie poolise, esialgulise läbikutsumise protokoll on, tähendate teie, krahw Palmer, et Jocheli taskuraamatust pääle muude paberite ka üks minu weksel olla olnud. Ma tahtsin teie käest kõige päält küsida, kas teie ka oma weksli sellest taskuraamatust ules leidsite ja sellest oma seletuskirjas haagikohtunikule nimetasite?“

„Juudil ei olnud minu käest wekslit.“ Krahwi käsi, millega ta keppi hoidis, wärises wähe.

„Teil oli üks weksel, kakskümmend tuhat suur, krahw Palmer, seda tean ma.“

„Mul oli, aga see oli makstud.“

„Sii, seda wõite küll nüüd ütelda, mil Juut enam ei kõnele — aga olgu! Siisgi palaksin ma teada saada, kas teie oma weksli enne wõi — pärast Juudi siiatulemist ära diendasite? Wahest siis, kui ta ise sest midagi enam ei teadnud?“

„Baron Hammerheim, mis julgete teie“ —

„Tasa, tasa, krahw. Kõneleme küllma werega ja wagnsasti. Minule on haagikohtuniku käest ametlik kiri tulnud, mis mitmesuguste küsimuste pääle Juudi asjus seletust nõuab. — Teieks olete teie haagikohtunikule teada andnud, Juut olla maantee pääl ühe Elwita walla mehe käest teed Aluweresse küsinud — mehe nimi on Mart Rask. See ei ole õige — nimetatud

Mart Rask ütles mulle, ta olla teed Elwitasse ja ühtlasi Aluweresse küsinud. Mis oli teil põhjuseks, haagikohtunikule poolikut tött teatada ja seda salata, et Junt ka Elwitasse tahtis tulla?"

"Mis mina protokollile üles olen võtnud, on õige," kostis krahw rahutuma ägedusega, „ja selle eest pean ma vastutama.“

"Hm! Kas teie Juudi uppumise üle midagi lähemat mulle võiksite rääkida, ma kuulsin tema õnnetusest oma teenijate käest poolikuid asju." Baron waatas luurawa pilguga krahwi otsa.

"Ta oli nagu arwata, ämaras kitsast sillast alla kukkunud, doktor Meding oli tema musta kogu kaugel all pool koske näinud ja teda wälja tõmmanud. Lähemat ei tea ka mina mitte. Tema läbikatsumine minu peretoas sündis tunniisimeeste juuresolenisel."

"Kuhu doktor Meding teda wiinud, kui ta tema jõe wälja oli tõmmanud?"

"Piimamehe majasse, nii kauaks, kui ta seda minule teatama tuli."

"Soo, mul pole enam küsida, krahw. Ma tänan teid ja palun andeks, kui ma weidi kare olin. Ma olin weidi äritatud, et minu weksli asi nõnda awalikuks sai. Aga mis parata! Jääme sõbraks, krahw Palmer."

Ta pakkus Edwin'ile kätt, mida see sõbralikult pigistas. „Jääme sõbraks," kordas ta ja tõmbas nagu fergemalt hinge. „Ma usun, et terve paha asi pikemalt läbivääkumise alla ei tule, nii et teie weksli-sala-

dus laiemalt avalikult saaks. Haagikohtunik on ju teie ja minu hää tuttav.”

„Wäga hää, lähme tuppa tagasi.“ — Ja nagu sõbrad kunagi, pöörafiwad mõlemad naesterahwaste juurde tagasi. —

Baron Helmar Hammerheim oli sirge ilus mees, pruuni käherrjuukstega, kenasti wormitud näoga ja maheda, lõbusa olemisega, iseäranis naesterahwa seltskonnas. Ta ostas ladusasti, waimukalt kõneleda, nalja heita ja ennaft igal pool oma paremateft kiilgedest tunda anda. Tema kornbed, wiisid ja liikumine awaldasfiwad igas tiikis ošawat elumeeft, kes mitte tuluta päälinna salongide libedaid põrandaid ei olind tallanud. — Warsti oli ta saalis mõlemate naesterahwastega kõige paremas jutus, kuna krahw ennaft tööga wabandas ja oma kirjutusjetuppa läks, kuft ta wahete wahel Laura ja Dorothea heledat naermiſt kuulis. Wiimaks tuli wäikeses seltskonnas jutt muusikast, ja baron Hammerheim palus preili Laurat, kelle ilusast häälest ta päälinnas palju kuulnud, mingit laulu ette kanda, kuna ta iſe ſee juurde klaverit tahtis mängida. Laura oli nõuus, ja baron istus klaveri taha.

Laural oli tõesti hõbefelge soprani=hääł, mis ka kauniſt koolitust awaldas. Baroni mäng oli ošaw ja kena. Laura laulis üht Brantſuse ariat, waimustatult, tundmusega. Waewalt oli ta aga kolmat salmi alganud, kui laulule takistust tehti.

Saali ukš oli korraga lahti läinud, ja ſisſe astus doktor Meding kortsus kulmul. Laura nägi teda ja jäi filmapiſt wait.

„Saſjad muustawad wiſtisti,“ ütles ta terawalt ja pool mõrudalt, „et wäikene krahw Armand ſiin kõrwal olewas toas raſkeſti haige on. Kui tema arſt paluſſin ma wäga tema rahu mitte rikkuda, ſee on temale kahjulik.“

Ta waatas lord tumedalt baron Sammerheimi, kes klaweri tagaſt üles oli tõusnud, kumardas ſiis kergeſti ja aſtus ukſeſt wälja . . .

Laura nägu oli tulipunafekſ tõmmanud. Jälle oli ſee „hirmus“ inimene midagi wõinud ütelda, natukene noomida ja — jälle oli tal ſellekſ õigus. Jah, tal oli õigus, Laura wäikene kümne-aastane wend, keda ta wäga armastas, oli ju raſkeſti haige, ta rahu ei tohtinud laulu- ja klawerimänguga rikkuda. Aga miks pidi ſeda ſee inimene ära keelama, miks oli temal ſee woli ja julguſ, temal, keda Laura eiſeſt ſaadik nii wäga wihtas!

„Minatark inimene,“ hüüdis krahwinna Dorothea wihaſelt. „Wabandage, baron Sammerheim, ſel inimesel ei ole elukombeid, ta on ikka nõnda.“

„Miks krahw ſiis juſt teda oma majaanſtiks on wõtnud?“ küſis baron. „Sinnaſ on ju weel üks tohter palju tublim kuulu järele, kui tema.“

„Ta ei tundnud neid. Ma tahan oma abitaasale ütelda, et ta ſelle inimesega enam tegemiſt ei tee. Teie tunnete teda, baron.“

„Ja, aga wähe. Olime ühel ajal ülikoolis.“

Warſti lahkus baron Sammerheim, ſeſt endine lõbus tuju oli kõigist lahkunud, ja jutuajamine ei muutunud enam laduſakſ . . .

Krahwinna Dorothea tungis nõne, et Medingi asemele teine arst wäikest Armandi, kes soojastõbes oli, tohterdama kutsutaks, leidis krahw Edwini poolt kindlat wastupanemist. Ta sai selle nõude ühe kord nii wihaseks, et ta rusikaga kohni-lana pääle lõi, mis juures paar tassi katti läkswad. Ise pani ta aga, enne kui Dorothea minestusesse sai langeda, toast wälja. See wastupanemine oli imelik ja wõõrastaw, aga ka kõikumata kindel. Ema ja tütar pidiwad leppima, et „hirmus mees“ iga päew mõisa tuli ja Armandit arstis, kelle haigus iga päewaga ägedamaks läks. Laura hoidis temast wõimalikult eemale, „wihlas“ ta teda ju „kõigest hingest,“ nagu ta enesele sagedasti tunnistas. Ta doktor Meding ei püüdnud temale läheneda; ta tuli ja läks, ning sagedasti ei näinud teda keegi muu, kui Armandi juures walwaw teenija tiidruk. Krahwinna Dorothea käis oma haiget last ainult hommikutel ja õhtutel waatamas, Laura küll sagedamini, aga ta pani iga kord, kui ta oma „armisa wennahele juurde“ läks, tiidruku wälja wahti, kas ehk doktor Meding ei tuleks. Temaga ei tahtnud ta ju kofku puutuda, ei kussgil. — Reisinõtted oli Dorothea nii kauaks maha jättnud, kui Armand terweks saaks, sest tema haiguse ajal ei oleks emal — teiste inimeste silmas vähemalt mitte — pashinud ära reisiida.

Üks nädal oli mööda läinud, Armandi palawik oli iga päewaga ägedamaks läinud; ööd ja päewad oli ta soninud. Täna seisis haigus kõige kõrgemal tipul. Wäikene ilus mehitene prunni käherpäaga ja sinirte ning muidu nii rõõmsate silmadega, pekkis kasa ja jalgu,

sonis ja karjus ning punetas näost nagu roosiõis. Arst oli hommikul käinud, õhtul pidi ta jälle tulema.

Armandi fangi ees istus preili Laura. Ta nistutas haige wenna põlewaid huuli limonadiga, kohen= das tema aset ja silistas ellasti ta käherjuustfid. Iga liigutuse, iga häälitsemise juures kohkus ta.

„Waene Armikene,“ ümises Laura. „Pead sa siis surema! Oh et doktor tuleks! Ruhu ta nii kauaks jääb!“

Imelik! Ta ootas siisgi seda — „hirmust meest“. Jah, ta pidi ju wenda aitama, seda ta wõis, muidu oli ta tõesti „hirmus“ . . .

Armand oigas, ähkis ja wehkles oma ära kõhne= nud kätega ikka waljumini. Laura silma tungiswad pisarad.

„Wenakene, Armi, ära sure, sa ei tohi surra, sa mu armas wäikene wenakene!“

Laura surus näo wenna kõrwa padja pääle.

„Preili,“ ütles korraga neiu selja taga doktor Medingi madal hää. l.

Muttu tõusis Laura üles. „Ometi wiimaks, Tu= mal tänatud!“ hüüdis ta, muistades, et tema „hirmus mees“ oma muistade filmadega tõsiselt tema pääle waa= tas. „Päästke minu wend, ta on wististi suremisel. Ma kutsun papa ja mamma siia.“

„Pole waja ega tulus,“ tähendas Meding ja wõt= tis haige käewarre pihku. Matuse aja pärast ütles ta:

„Haigus on pöördele jõudmas. Täna ööse saa= me otstuse, kas — teie wend terweks saab wõi mitte. Palawik on äge, ma ei tea palju lootust anda.“

Laura surus taskurätiku näo vastu ja jäi afna ette nagu oodates seisma.

„Teie võite minna, preili,“ ütles tohter. „Ma jään ise teie wenna juurde terweks ööks.“

Laura läks, aga ta tuli warsti tagasi; ka frahw ja frahwinna käiswad haiget õhtu wältusel waatamas. Wäga mures oli esimene.

„Päästke teda, doktor, ma maksan teile, mis teie ial tahate,“ oli ta ütelnud.

„Ma teen, mis võimalik, ka ilma maksuta,“ oli Meding terawalt wastanud, ja siis palunud, et teda iikjunda haige juurde jäetaks; ta tahta kohe teatada, kui poisikese käsi pahemasti hakkawat käima. —

Rešköö oli lätte jõudmas. Sügaw waitus walit= ses ümberringi, muud kui haige poisikese rutulist rahu= tut hingamist ja eeskambriist magama jäänud teenija tiidrutu tasast norisemist oli kuulda. Armandi haigus oli raske wõitlemise järele pöördetele jõudnud, ja warsti wõis arst tunnistada, et ta päästetud oli. Weel' hoi= dis Meding tema käewart peos ja luges weretuksumist, mis ifla rahulisemaks, waguksmaks muutus. Wiimaks pani ta käe teki alla, kohendas poisikese patjasid ja tõu= sis rahulise näoga fangi eest üles. Armand jäi kau= nis rahulisti magama, haigus oli taganenud.

Taskesti läks üks lahti, ja preili Laura astus sisse. Ta oli weel täiesti riides, ja nägu awaldas, et ta sugugi ei olnud maganud.

„Mis minu wend teeb?“ küsis ta tasa, aga weidi wärisewa häälega.

„Ta on parem,“ kostis Meding. „Pööre on möödas, tema elu on jaks korraldus päästetud.“

„Ma tänan teid!“ Ta astus süngi äärde ja vaatas kummargile magaja pääle.

„Teie ei ole sugugi magama läinud, preili?“

„Ei. Ma ei juitnud. Kartus Urmi eest tegi mind väga rahutuks.“

„Teie armastate oma väikest wenda väga?“

„Jah väga. Hääd ööd, doktor, nüüd wõin ma puhkama minna, kui mind jälle rõõm ei keela.“

Ta andis Urmi otsaesise pääle tasakesi suud ja läks kergel tasasel sammul kambriist välja. — Warsti pistis ka krahw oma kahwatu näo ukse wahelt sisse. Ta oli öökües.

„Mis minu poeg teeb?“ jostistas ta.

„On parem. Ta saab lootuse järele terveks.“

„Sumal tänatud.“ Krahw astus sisse ja pigistas kõwasti Medingi kätt. „Teie olete mu lapse päästnud, ma saan tänuks olema.“

„Päästmisest ei ole siin juttu, krahw. Aga ma tein, mis ma mõistsin,“ kostis Meding lihtsalt. Palmer kuulatas natuke aega pingi ääres poja rahulist hinge-tõnnamist, siis soovis ta doktorile hääd ööd.

„Teie kammer on siin kõrwal, doktor,“ ütles ta, „nüüd wõite wististi ka puhkama minna ja last tiidriku hoolde jätta.“

„Ma tänan.“

Meding ei läinud aga kohe magama, waid astus alla aeda, kus ta kaua aega amarikul mustawate puude wahel edasi tagasi kõndis. —

Wäikene Armand oli täna esimest korda süngist wälja tohtinud tulla. Weel oli ta oma jalgade pääl käimiseks liig nõrk, seepärast pandi teda wäikese wankri pääle, ja õde Laura sõitis teda ühest toast teise, wiimaks ka natukeseks ajaks aeda kewadise pehme õhu kätte. Kuis rõõmuistas siin poisikene lilled ja puude ja lindude üle! Lilledest noppis Laura kõige ilusamad ja puistas nad õiskawa wäikese mehekese sülle. Tüppa tagasi jõudes palus Armand õde, et ta temale saalis midagi laulaks. Wäike mees armastas wäga laulu ja mängu, ta wõis õe kene laulu ja mängu fagedasti tundide kaupa wagufti päält kuulata.

Laura täitis hää meelega tema soowi, istus klaveri ette ja hakkas laulma. Ta kandis wemale ühe lihtsa, aga südamelise laulu ette. Hõbeselgelt, pehmelt ja painduwalt kõlas tema hää lübi saali. See laul pidi kuulaja südamesse tungima, nii imepehme oli ta; Armand kuulatas usinalt ja waatas mõttes õe pääle. Tema kõhn kahwatanud nägu waatas pikkanisi isewärki turwaks, nukraks, wiimaks pani ta käe õe õla pääle ja sõjistas:

„Laura, ära laula nii — nii kurtwa laulu, mu süda hakkab walutama.“

Laura waatas imestades wenna otja. „Anna andeks, Armi, ma ei teadnud, et sa lustilist laulu soowisid. Kohe laulan ma sulle seda.“

Ta ruttu algas ta unt, lustilist wiisi.

„Oled sa nüüd rahul, Armi?“ küsis ta lõpetades.

„Ja, Laura. Aga waata, sääl seisab ju doktor, minu hää doktor, kes mind terweks tegi.“

Armi sirutas käed välja. Ufse kõrval seisis juba tema doktor Meding. Laura ega Armi ei olnud tema sisseastumist näinud. Müüid astus ta pikka-misi ligemale, wõttis Armi käed pihku ja kummardas siis Laura poole.

„Teie olete mulle väga armas, doktor,“ ütles Armi ja waatas siidamelikult Medingi otja. „See oli väga ilus teist, et teie mind terweks tegite.“

Meding paitas tema pruunisiid juuksid. „Sa oled hää laps, Armi,“ ütles ta pehmelt, siis pööras ta Laura poole, kes tooli päält ruttu üles oli tõusnud.

„Teie laulate kenasti, preili,“ ütles Meding ja tema hää oli korraga oma muuduse tumeduse ja terawuse kaotanud, ta oli madal, aga pehme. „Kas mind liigutafite teie; ma pean Armiga ütlema, et mu siida walutama hakkas.“

Laura läks punaseks; esimest korda kuulis ta jarnast pehmet häält, kiitwaid sõnu enese kohta selle — hirmsa mehe käest. Aga ruttu sai ta oma imestuse üle wõitu ja trotslise pilguga waatas ta Medingi otja. Talle tuli meelde, mis ta töötanud . . .

„Ma tänan teie kiituse eest,“ ütles ta külmalt, „ehk mulle seda küll waja pole. Esimest korda leiata minu juures ka midagi kiita . . .“

Rahulifelt kõneles Meding edasi: „Inimesel, kes muusikat armastab, hääle helil niisugusid tundmusi oskab awaldada, nagu teie, preili, selle siida peab hää, ains ja puhas olema . . .“

„Aa,“ ütles Laura pilkawalt. „Teie näitate minu siidame kohta korraga teised mõtted saanud ole-

wat. Alles hiljuti oli ta „nurjatu, mitte inimlik, põlgamise väärt.“ Kas teie oma mõtteid alati nii ruttu muudate? Minu pärast ei oleks seda waja olnud. Sest teie otjus minu siidame üle oli mulle täitja üks kõik.“

Meding jäi rahuliseks, aga ta hää l muutus jälle weidi terawamaks. „Jah, preili, ma olen teie kohta oma mõtteid muutnud, ja ma alvaldan seda teile nagu enese wabanduseks, et ma kord teisiti teiest mõtlesin, kui nüüd, olgu küll, et teie minu otjust ütlete — põlgawat. Kõik külasse haige sandipoisikese juurde, lubadused tema wastu, hell armastus haige wenna wastu, teie siidamine, siigawate tundmustega ehitud laul — kõik see on mulle tunnistuseks, et teie hää olete, preili, hää siidante põhjani. Seepärast palun ma teilt andeks, kui ma kord karedaid sõnu teie wastu rääkisin, sest et ma teid ei tundnud. Põhjust andis mulle aga selleks, et teie waeke poisikese wigase jalaga tee pääle maha jätsite, wististi ei jõudnud teie oma tulist hobust pidada. — Ma olen loonu poolest uhke, preili, aga see tunnistus ja andeks = palumine, mida ma praegu alvaldan, ei puudu minu mehelise uhkuse ja kindluse kohta, sest mul on omaduseks enese tehtud ülekohust ära tunda ja hääks teha püüda. Ka oma ülekohut teie wastu püüan ma täna hääks teha, sest teie wend on terve, ja ma ei tule wististi mitte nii pea enam siia majasse.“

Meding ootas nagu wastust, kui aga Laura wait jäi, kõneles ta edasi. Ta hää l oli korraga mõru ja tume.

„Teie näitate mind wihtawat, preili. Minu praeguse seletuse järele ei oleks teil selleks, inimlikelt seisukohalt waadates, põhjust. Teie näitate aga mind ka — põlgawat. On see nõnda, siis pean ka mina teile tunnistama, et minule need mõlemad tundmuste avaldused — „üks kõik“ on.

Selle juures ei ole mul aga teie kohta niisugust seisukohta mitte, nagu teil minu kohta: ma ei wihta ega põlga teid mitte. Kuust teie wiha minu vastu tuleb, ei tea ma, küll aga seda, mis hallikas teie põlgamisel on. Teie kaalute inimese väärtust tema seisuse järele. Kes seisuse poolest teiega mitte ühe pulga pääl ei seisa, see on pool inimest, see on põlgamise väärt. Teie südant torkab, et endine talupoeg — kerjaja, teiega rääkida tohib, teiega ühe põranda pääle astuda julgeb. Mees ilma seisuseta ei maks midagi. Jah, preili, sellest tuleb teie põlgatus, see on teie seisukoht. Ma ei taha aga selle pärast teie pääle kaebtust tõsta, teil on selle juures wähest kõige wähem süüdi. Teie olete ju sarnasel seisupaigal üles kaswanud, sarnases ümbruses elanud, sarnased mõtted on teile were sisse kaswanud, teid on nõnda õpetatud mõtlema. Rahetsema pean ma aga, et teie hää südamme ümber sarnane inetu kate on pandud, et teie selgete auusate ja hääde mõtete pääle sarnane tume wari on heidetud. Mõtelge inimeste ja elu üle oma terawa haritud mõistusega külmalt ja erapooletult järele, ja ma olen julge, preili, et teie waimuharidus, südamme häädnus ja meele auusus kattend ja warjud kõrwale liigtab, et teie silm selgelt ja seletatult elu ja inimeste

pääle vaatama, neid mõistma hakkab. Minult ammus, häämus ja haridus teeb inimesi inimeseks, mitte muu.”

Ta andis Armile käti, kumardas lühedalt Laura poole ja läks.

Laura ei olnud pita kõne wältusel mitte korda Wedingi otse waadanud — tal oliwad ju nii imelikud filmad — aga tema rääkimist oli tema päält kuulunud, pool tahtmata, pool wägise. See hää! sundis kuulatama, sellel häätel oli nii isemoodi kõnin — Laura oleks teda weel kauemini tahtnud kuulda. Mitte selle pärast — Sumal hoidku! — mitte selle pärast, et Laura Wedingi sõnu õigesti pidas! Ülepää ei teinud ta nende sõnade üle usustgi. Muid aga, kus seda iseäralist häält enam kuulda ei olnud, sai Laura korraga aru, et „hirmus mees“ teda jällegi noominud! Sälle oli ta seda julgenud! Ja Laura oli muutunud, teda wiha ja põlgusega sundida wait jääda. Midagi ei olnud ta wastata saanud ja tema — tema läks kui wõitja ära! . . .

Elwitas pühitseti krahwinna Dorothea neljakümneaastast sünnimise-päewa. Pidu oli hiilgaw, nagu seda krahwinna armastas. Kutsutud külaliste hulk oli suur, isegi Peterburist oli üks perekond tulnud, nimelt krahwinna Palmeri wend baron Leibing oma abikaasa- ja tütreaga. Pidulised oliwad muudugi teada kõik majasakste „seisuse kohased“, ümberkaudsed rüütli-sugu mõisnikud ja nende perekonnad. Urusaadaw oli siis ka üldine tähelepanemine ja inimestus, kui pidulikult wal-

gustatud saali, nii kõrge läikiwa seltskonna jefka üks piff kahwatanud näoga, musta juufstega mees ilmus, kellest juurem hulk pidulisi teadfiwad, et ta oma nime ette mitte kolme tähelist, aga palju maksawat von'i ei tohtinud kirjutada. Seda puudufst oleks mõne teife mehe juures küll ka ülikooli poolt antud annuimi „doktor“ seltskonna filmas wabandada wõinud, aga see tume mees mustas ülikonnas, kes nii kartmata ja kohmetufeta saalis ümber waatas, nagu ei tunneks ta peene seltskonna ees wähematgi õudu ega häbi, — see mees oli ju hoolimata tema haridufest ja doktori-nimest, ära rääkimata madalast foofst, et talle fiia pidule tulek andeksandmata julguis oli. Teadfiwad ju ümberkaudsed mõisnikud wäga selgesti, et ta Elwita walla fauniku poeg oli ja lapsena — kerjamas oli käinud, kui tal kõht liig tühjaks oli läinud. Miks oli krahw farnase inimese oma abikaafa fiindimise-päewale kutsumud? Wõi oli ta kutsumata tulnud? . . .

Krahw Palmer oli Medingile wastu läinud, andis talle kätt, waatas aga see juures pool luurates ümber, kas seda liig elawalt tähele pandaks.

„Rõõnuftab mind, doktor, et teie tulite,“ ütles ta rahutult, „wõtke iftet ja wiitke aega,“ — ning feega läks ta minema. Müüd juhtus krahwinna Dorothea Medingift mööda minema. Ta filmas teda ja jäi imestades feisma. Meding kummardas. Krahwinna aga ei pannud seda tähele, ta tõmbas näofst weripunaseks ja kahjefes fiis oma pika sabaga fiidi-fleidiga ruttu edafi. Kui krahw Palmer abikaafat eemalt enefe poole nägi tulewat — tema oli Medingi ilma Doro-

thea teadmata pidule julgenud kutsuda siis — pani ta ruttu tema cest minema . . .

Preili Laura oli ilus kui ingel. Walge õhukene kleit roosa paelte- ja lintidega laskis tema sirge wormirikka kaju kõige tulusamal mõõdul wälja paista. Piduline lõbu oli õrna puna tema kahwatute palgete üle õhtunud, ta suured pruunid silmad läikisid wad elawalt — elas ta ju ometi täna jälle kord oma eluolluses, nagu enne päälimas sagedasti! Ta oli noor, waimurikas, ilus — ilusam kui kõik teised naesterahwad siin saalis, miks ei pidanud tema oma läikuse üle õnnelik olema? Saali astudes oli ta nagu päikene lambitulede wahele ilmunud: inimestades waatasiwad teda nreeste-, kadedusega teised naesterahwad. Warsti oli ta auustajatest ja inestajatest igast küljest ümber piiratud.

Doktor Meding seisis üksikult saalis. Seltskond oli teda wiis minutit nagu imelooma eemalt wahtinud, siis oliwad kõik, kes kogemata tema lähedale sattunud, kiiresti eemale läinud ja nüüd ei pandud teda enam tähelegi. Laura läks kord temast baron Sammerheimiga mööda, niitatas tema teretanise pääle wahelene pääga, muud tutwuse märki ta ei awaldanud.

„Teie olete doktor Medingi pidule kutsunud, krahw?“ küsis üks pika ninaga herra Palmeri käest.

„Jah, ta päästis mu lapse surmast, ma pean tänuks olema,“ kostis krahw.

„Hm, hm, hm!“ kõhatas pika nina omanik ja läks eemale. Ka teised tähendasiwad krahwile sedasama

ja saiwad niisamafuguse wastufe. Oma abikaasast hoidis aga Palmer eemale; see oleks teisi sönu rääkinud . . .

Meding ise tundis, et ta siia feltskonda ei oleks pidanud tulema ja krahwi kutset mitte täitma; — aga ta oli tulnud — mispärast? selle küsimuse pääle ei leidnud ta wastust. Ja siiski oli ta teadnud, kuidas teda siin wastu võetaks . . . Müüd aga, kus ta juba kord siin oli — pää püüsti! Nad ei tohtinud märkata, et ta olek piinlikuks hakkas minema.

Siig kana ei pruukinud tal ka mitte ütsinda seista ja teisi päält waadata. Üks halli pääga väikene herra oli teda tiif aega eemalt waadanud, astus siis maja-herra juurde ja palus ennast noore mehega tutvustada, „kes väga tema osavõtmist olla äratanud“. „Niisugune kenasti wormitud pää ja mehine, usaldust äratav nägu ei olewat mitte igal mehel“, lisas ta juurde. Warsti oli doktor Meding baron Kaven'iga — nõnda oli väikese wabameelse ja lahke herra nimi — elawas jutuajamises. —

„Preili Laura, kes on see mees, kellega minu papa praegu räägib? Ta näitab siin wõõras olewat,“ küsis üks ilus kollaka juuksega ja siniste silmadega preili Laura käest.

„On ta teie meele järele? Tema nimi on doktor Meding — meie majaanr.“

„Ta on tõesti mu meele järele. Päris doktor Jans!“ Laura naeris. „On ta ilus?“

„Mitte ilus, weel enam — ligitõmbaw. See tundedus ja mõrudus selle kahwatu näo pääl, need

mustad juuksed ja suured silmad — ma tahan temaga tuttawaks saada. See mees peab waimurikas olema.”

Laura waatas inestades sõbranna otša. „Preili Elsa, ta on wäga madalast joost,” ütles ta siis.

Elsa waatas tõsiselt, pool arusaamatalt Laura otša. „Ja mis sellest siis on? Sellest hoolimata wõib ta waimurikas olla.” — Elsa oli teisema waimuga laps, oma waba mõttega isa tütar.

„Säält tuleb minu papa, ta wõib teid doktor Medingiga tutvustada,” wastas Laura natuke aja pärast punastades.

„Miks mitte teie?”

„Ma — ma ei tunne teda isegi weel lähemalt.” — Warsti oli ka baron Raweni ilus tütar doktor Medingi aega lõbustamas. Kui preili Elsa pärast Laura juurde tuli, ütles ta:

„See Meding kaalub rohkem, kui paar tosinat teissi noori mehi siit seltskonnast kokku. Aga imelik! Ta wahib rääkides ikka teie poole, preili Laura. Noh, teie olete ju ka nii ilus!”

Laura lõi naljatades ilusa Elsa kae pääle . . .

Igatihele seltskonnas pidi õhtu wältusel filma pmutuma, et noor ja ilus baron Hammerheim preili Laura kõige waimustatum inestaja oli. Ta kõneles ja naljatas temaga wahetpidamata ning noor naine ei pannud tema lähenemisele wastu; ka tema püüie näitas olewat, baron Hammerheimiga aega wiita. Söögilauas mõistis baron oma platši Laura kõrvalt wõtta ja kui Laurat pärast seda laulda paluti, siis oli Hammerheim flawerimängija. Laura kena laul waimustas

kõiki, kõige tugewamini pigistas aga baron Hugo tema kätt. Ta näitas wäga hääs tujus olevat, oma jutu- ja nalja-andi laskis ta hiiulgada, oma wiisakate meel- tustega pani ta Laura sagedasti pünastama. Kelle kohta ei oleks noore precili iludus ka mõjumata wõi- mid jääda! . . .

Wahetajal algas tants. Baron Rauwen tõusis Medingi kõrvalt üles ja andis talle kätt. „Niiid olen mina siin üle liiga; parem teeme mängutoas krahw Palmeriga partii schachi. Teie jääte muidugi siia, doktor?“

„Ma jään siia,“ tähendas Meding mõttes.

„Siis jälleenagemiseni,“ ütles wana lahke herra ja läks saalist ära. Ka Meding tõusis üles, aga ta astus ihe kõrwalise akna juurde ja jäi sinna paari marmori-tüju warju seisma, et tantsu päält waadata.

Lammerheim tantsis Lauraga; ta ei niikunud terwel õhtul tema kõrvalt; aimult paar korda tantsis ta wiisakuse ja kombe pärast paari teise naeste- rahwaga. — Lähemal tantsu wahetajal läksiwad mõned paarid aeda jahutama. Meding nägi Lammerheimi ka Lauraga minewat. Silmapilguks käis mõte Me- dingi pääst läbi neile järele minna — imelik mõte! — aga ta sammus aimult saali uksele ja jäi sinna seisma. Ta pühkis käega näo üle, nagu tahaks ta mõnda paha nähtust filmade eest peletada . . .

Uuesti algas muusika, uuesti libisesiwad paarid läikival põrandal temast mööda. Mida ja trepi pääle läinud pidulised tuliwad tagasi — Lammerheim ja Laura jäiwad tulemata. Kortsus kulinul, tumeda näoga waatas Meding tantsuwoolu sekka, wahete wahel pöö-

ras ta filmad utse poole, nagu ootaks ta rahutuma põnewusega jäält kedagi tulewat . . .

Nüüd wiimaks! Õrn puna kattis Laura nägu, segaselt, lõpmata kenal pool häbelikul pilgul waatas ta oma ette maha; baron Hammerheimi filmist paistis wõidurõõm, pool pilkaw, pool õnnelik naeratamine lehwis ta huulte ümber. Medingist mööda minnes juhtus preili Laura kogemata tema pääle waatama; kohkudes ja weidi kahwatades jäi ta pisut seisatama, siis hakkas ta tugewamalt oma seltsilise käewarrest kinni ja lähemal filmapilgul kajas tema huultest nii isemoodi hele ja teraw naer, et Hammerheim inimestes ta otja waatas.

„Mis üle teie naersite, preili?“ kuulis Meding Hammerheimi küsivat.

Laura oli aga järsku jälle tõsiselt jäänud, nagu kahetselt ta oma asjata naeru. Mis ta baronile wastas, seda ei kuulnud Meding enam. Ta nüüd nägi wiimane, kuida baron käe neiu sirge piha ümber pani ja kuida Laura, kergesti nagu liblikas, oma osawa tantsija kõrwal üle saali libises. Ta waatas neile tiit aega järele, siis, nagu meest ärgates ja ennast wõõralt kohast leides, waatas ta segaselt ümber ja sammus saalist välja . . .

Pool tundi hiljemini sõitis ta oma palgatud woorimehega koju, S. linnakese poole. Kuu paistis heledasti, õõ oli waimne ja pehme. Meding lastis pää käe najale ja pigistas filmad kinni. Sellesse olekusse jäi ta nii kauaks, kui wanter linnakeses tema korteri ees peatas. Ta maksis woorimehe välja,

käänas maja ukse lahti ja astus oma wäikesesse ühe-
kambrilisesse korterisse. Kui ta kübara pääst, mantli
seljast oli wisanud, süütas ta lambi põlema, muustas
aga kupli pääle panemata. Tükk aega wahtis ta üksi-
silni tule sisse, siis kustutas ta korraga lambi ära ja
awas akna. Aknalaua pääl istudes wahtis ta kuu,
kuna kuu ja tähtede poole ja inimises sagedasti: „Mu-
malus, Meding, rumalus!“

Uue koolimaja ehitamisega hakkas krahw Palmer
juba paari kuu wältusel doktor Medingi tingimisi täit-
ma. Koolimaja alusmüüri oli pidulikult paigale pan-
dud, ja ehitamine läks ruttu edasi. Siipre küla, kuhu
koolimaja ehitati, ja terve Elwita wald oli täis kiitust
hää herra imeliku lahkuse üle, kes ehituse kulud kõik oma
taskust maksis ja tulewast aastast saadik koguni pere-
meeste rentigi lubas alandada. . .

Krahw ise oli aga wiimasel ajal haiglaseks ja
kaunis pöduraks jäänud. Sagedasti lastis ta doktor
Medingit linnaast eemast waatama tulla ja kaebas talle,
et ta võtetel magada ei saawat, et ta oma jõudu ruttu
tuudwat kaduwat, niisama ka söögiisu. Ta oli enese
pärast suures mures ja pani arstile sagedasti õige lap-
sikuid küsimusi ette, mida see wastata ei mõistnud.
„Kas te arwate mind warsti surewat? Kas ma mitte
halwatuks ei jää?“ Meed ja saruased oliwad tema
küsimused. Meding tegi ja õpetas tema terwiseks, mis
wõis — sagedasti ei olnud aga krahw temaga rahul
ja nõudis aga „hästi kangeid rohtusid“.

Suudi asjal ei olnud mingid järelnsi. Kohtud leidfiwad krahw Palmeri protokollsi pääle toetades asja korras olevat. Suudi surmukeha oli päälinna wiidud ja baron Sammerheim oli kohtu nõudmisel oma weksli Leib Jocheli pärijatele wälja maksnud. Asja enese kohta oli ta kõik tegemata jätnud, mida temast ta kahtlase jutu järele krahw Palmeriga oleks wõinud loota. —

Nagu üteldud, käis doktor Meding sagedasti Elwitas krahw Palmeri waatamas. Wiimaseft pidust saadik leidis ta baron Sammerheimi wäga tihti sääl olevat. Olek preili Laura ja Medingi wahel oli endiseks jäänud — nad ei saanud ka liig sagedasti kokku. Üks hoidis teisest eemal, tarwilikul korral wahetasfiwad nad paar kiilma pääliskandist sõna teine teisega — sõprust nende wahele ei siginenud, selleks oliwad mõlemad liig isefuguste loomudega ja arwamistega, selleks oli Laura krahw Palmeri tütar, Meding endine kerjaja. . . .

Ja siisgi siündis ühel päewal ime, mida keegi, kõige wähem aga Laura, ei oleks aimata wõinud. Tõsi, tunded, kiilma näoga arst astus korraga lilleneda preili Laura juurde ja küfis temast oma madala häälega wõõralt ja kalgilt:

„Armastate teie baron Sammerheimi, preili Laura?“

Ejitiiks waatas noor neiu nagu kohtudes küsija otja, siis muutus ta pilk inestuseks, wiimaks hakkas ta heledasti naerma. . .

„Ma teadsin, mis mõju minu küsimusel oleks,“

kõneles Meding tumedalt edasi, siis lisas ta wärisewa tungiwa häälega juurde: „Ma palun, wastake minu küsimuse pääle, teie ei wõi arwata, kui palju häd teie minule seeläbi teeksite. Wõi on teil raske, minule natukene häd teha?“

„Ja kui ma teile kostaksin, et ma teda — mitte ei armasta,“ wastas Laura tüki aja pärast ikka weel pilkawamalt naerdes.

„Siis küsiksin ma teilt edasi,“ kõneles Meding siigawa, peaaegu waenliku tõsidusega, „kas teie oma kätt, preili, ialgi ühe mehele wõiksite anda, kes seisuse poolest teist palju madalamal seisab, kes aga muudu auus ja tubli on, meest, keda teie praegu — wihkate, wahest ehk ka põlgate? Wastake, kas wõite teie ialgi selle mehe eluseltjiliseks heita, nii madalale oma kõrgest seisupaigast, mida sündimine teile jalgade alla pannud, maha astuda, kas wõite teie sellele mehele lootustgi anda, et ta kord elus sellele eesmärgile jõuab, mis temast wahest praegu nii lõpmata kõrgel wõib olla?“

Peaaegu ähwardawalt, kortsus kulmuil seisis sirge kahwatanud näoga noor mees Laura ees. Läbi tungiwalt waatasiwad tema suured mustad silmad neiu otsa. Laura lõi selle pilgu eest silmad maha ja tundis iseäralist walusat torkamist südamest läbi käiwat, aga lähemal filmapilgul sai ta enese üle wõitu — ta hakkas heledasti ja pilkawalt naerma. . .

„Wastake, preili, ma palun. Teie aimate, kes see mees on. See mees teab ka, mis teie wastaksite, aga ta tahab seda wastust teie oma suust kuulda —

tahab seda oma päästmiseks kuulda. Sest nii pea, kui teie olete vastanud, on ta oma haigusest terve, ta tunneb seda, selle pärast tuli ta teie juurde. Küll on ta enesele, oma südamis waigistamiseks, oma arusaamata, armuheitmata tundmuste surmamiseks sada korda teie wastust juba ütelnud ja korranud, aga see ei aidanud, ta peab seda wastust teie enese huuletelt kuulma, sest ainult need võivad temale selle waenliku waljuse, terava pilkamise ja põlgamisega kosta, mida tema haiguse arstimiseks, tema rahu tagasisaamiseks nii väga tarwis läheb."

Laura ei kostnud; naeratamisega, mis pilkaw tah-
tis olla, seda aga dieti ei olnud, waatas ta Medingi
pääle. Tärsku ja sügawalt muutus korraga tõsise
külma mehe südamaline rahulik, enesewalitsew olek.
Sügaw, aga tume ja äge tundmus wälkus korraga
tema mustadest silmadest, ta hääle wärises, kui ta edasi
kõneles:

"Ma armastan teid, preili! Minu armastus on
nõrgameelsus! Teie nägite mind selle tunnini kui tu-
medat, külma werrega meest, kellele iga sügawam mee-
leliigutus wõõras oli, ma ise pidasin eniast selleks —
aga nüüd on rahu ja kindlus möödas, ma ei tunne
iseennast enam — oma südamis el olnud ma ialgi tund-
nud . . . Ma wõitlesin kui mees, kui kangelane kama,
kama oma pöörase tundmuste wastu, minu waprus
oli asjata. Mul ei jäänud muud nõu üle, kui teie
läest päästmist tulla otsima. Teie külma waenulise
wastus on annus abinõu, mis minu segast pääd nagu
külma weesi selgitaks. Wastake, preili ja siis awaldage

õige elawat võidurõõmu minu nõrkuse üle, ka see on tulus, sest ta tuletaks mulle meelde, kui väga ma oma mehe-ani, oma kindlust, oma selge mõistuse olen unustanud. Kostke, Laura, teie vastus ei ole mulle mitte ootamata.“ .

Tige, võidurõõmusline tundmus välkus Laura filmast. Nüüd oli see „hirmus, vihatud mees,“ kes tema üle valitseda tahtnud, teda uagu last tõelemeid ja noominud — nüüd oli see mees nende kardetarvate filmadega tema võimul all; nüüd oli filmapilt käes temale kätte maksta. . .

„Doktor,“ kostis ta kergel ja pilkaval toonil, „teie armastuse-avaldus auustab mind väga. Kes oleks aimata võinud, et meie uhke, wabameelne, seisuste põlgaja sõber kurja, uhke ja rüütlimeelelise krahwi tiitre Palmeri wasta harnaseid tundmusi siidames kannaks! Meelt ei pruugi teil sugugi ära heita, doktor, sest anu, et teie minu kätt nõuate, on liig meelitanu, et ma mitte kae käega teie pakkumist wastu ei võtaks. Siisgi peate mulle see kordgi weel andeks andma, kui ma oma isa rüütlilise maja kombetest ja wiisidest kiini pean ja teid palun selle asja üle enne minu wanematega kõneleda, isalt minu kätt paluda, temalt wastust oodata. See on — ärge pange pahaks, doktor — meie-suguste juures wana kumbe, et wanemad lastele abikaasad waliwad, ja mina kui sõnakuulelik tütar, ei tahaks sellest seadusest kõrwale astuda.“ .

Medingi riind tõusis ja wajus. „Teie pilkamine on tubli, preili Laura! Nõnda ootasin ma teda, ma tänan teid; aga sellest hoolimata ei jäta ma teie isa

juurde minemata. Jah, ma lähen! Ma lasen madu emmast hammustada, aga ma löön talle selle eest pää pääle" . . .

Ta pööras ümber ja läks . . . Laura naeris talle pilkawalt järele . . . Mis krahv Palmer Medingile kostaks, seda arivas ta teadivat. Doktor wiimastest sõnadest ei saanud ta küll aru, aga ta ei mõtelnud nende üle ka pikemalt järele. Tal oli oma wõidurõõmuga küllalt tegemist . . . Ta noppis enesele peenra päält punase roosi ja pani riinda; siis sammutas ta pikkamisi maja poole ja wõttis trepi pääljel mõtetes istet . . .

Ümber poole tunni pärast ilmus siina — doktor Meding ja ütles kuniwalt ja kalgilt:

„Teie papa soovib teiega rääkida“. . . Ise astus ta tagasi ja läks minema. . .

Kui Laura imestades ja wõõrastades isa kirjutuse-tuppa astus, istus see kahwatamud rahutu näoga sohwa pääl.

„Ma tahtsin sulle midagi ütelda, tütar,“ algas ta litjutud häälega. „Doktor Meding oli praegu siin ja nõudis sinu kätt; — ma lubasin“. . .

Oleks pikne Laura jälgade ette pööranda sisse löönud, ta ei oleks ehmatuse pärast näost nii walgeks löönud, kui praegu isa ütelse üle. Mis see tähendas? Oli krahv Palmer nõrgameelseks läinud?

„Doktor Meding on auus tubli mees,“ kõneles krahv nagu waigistades edasi, „ja ei pruugi ehmatada ega pahaks panna, laps. Ta võib päälinna minna,

jääl keisri ihuarstiks ja rüütli seisusesse tõstetud saada. Oma ametis on ta üliõnne.“

„Jaa! Mis see tähendab! Sa heidad minuga nalja, eks ole tõsi?“

„Ei laps, ma ei heida nalja. Sa võtad doktor Medingi käe vastu, ma olen seda temale lubanud.“

„Salgi, ei ialgi.“

„Sa pead! Mina nõuan seda!“ . . .

Pool tundi hiljemini oli Elwita mõisas suur perekondlik tüli. Krahvinna Dorothea ja Laura võitlesivad ühendatud jõul krahvi vastu, see oli aga täna nii wapper ja wisa, et ta karmi wäärt järele ei andnud. Viimaks kui asi liig hulluks läks, kus ema minestusesse hakkas langema ja tütar pisaraid walama, põgenes krahw ruttu, pörutas aga enne rusikaga wasta lauda ja hüüdis kähiseva häälega: „Jah, Laura võtab doktor Medingi käe vastu!“

See oli teine kord krahvinna Dorothea abielus, et krahw temale nii südisti vastu pani: esimene kord, kui ta krahvinnale luba ei andnud Prantsuse supel-paika reisida, täna, kus ta oma „kõrgestsiindumid türt“ sellele — Medingile wägisi naeseks tahtis anda. Oli krahw aga esimese keelnäkohta rahapüüdist põhjuseks nimetanud, siis jäi ta nüüd kõige tungiwate küsimuste pääle, miks ta oma last nõnda „alandada“ tahtwat, wastuse wõlgu . . .

Kõik tüli lõpetas aga juba järgmisel päewal üks firi, mis doktor Medingi käest krahw Palmerile tuli. Meding kirjutas lühedalt:

„Muistatud krahw!

Ma taganen oma nõudest; teie tiitar on waba. Teil pole minu poolt midagi kartat; oma sõna ja töötuse pean ma. Kui ma teid eila natukene ähwardasin, siis oli seda sel silmapilgul waja.

Muistades Teie Antoni Meding.“

Krahw tõmbas kirja tasku pistes sügawasti hinge, siis raputas ta „imelikku mehe“ üle pääd ja ruttas tiitre- ja abikaasale — „rõõmu sõnumit“ teatama.

„Ta annab mind wabaks?“ küsis Laura wärisewa häälega. „Kes on see mees, ja mis suur wõim on temal minu üle, et ta mind nõnda alandada tohib?“

Krahw ei kostnud . . .

Särgmisel päewal sai aga ka preili Laura doktor Medingi käest kirja. „Kui minu sõbralik nõuu teile midagi maksab,“ kirjutas ta, „siis julgen ma teid, krahwi-preili, baron Sammerheimi ja tema armastuse eest hoiatada. Ma tunnen teda; tema ei ole mitte mees, kes Teid õnnelikults wõiks teha. — Minu „terwis“ hakkab paranema, mis eest ma Teile lõpmata palju tänu wõlgu olen.

Laura wiskas kirja põlastawa näoga maha. „Mattu kadepus, muud midagi,“ ütles ta . . .

Pool aastat oli mööda läinud. Luni kattis maad. Jõulu pühad seisiwad ukse ees. Eluitas olid asjad nii kaugele minnutud, et preili Laura baron Sammerheimi kihlatud pruut oli. Pulmad olid jõulu laupäewaks määratud. Noor baron oli

ruttu Laura siidame wõitnud ja wanemate poolt ei pandud tema kofiniisele wastu; krahw oli küll tufasel tujul teda priiskajaks nimetanud, aga selle sõna krahwinna Dorothea tõrelemisel warsti jälle tagasi wõtnud. Wiimane ei leidnud baroni juures mingit süüdi. Isa käest oli ta suure mõisa, ka kaunis rohke kapitali pärimud, wanast rüütlisooft oli ta ka ja loomui ning kombete poolest päris „mõisnik,“ nagu Dorothea tõendas. Päälegi armastas ta Laurat ja see teda palawalt; seda oli Dorothea emalik film selgesti tähele pannud. — Laura kohta ei olnud doktor Medingi kirjaline hoiatus midagi mõjunud; ta armastas ja armastas baron Sammerheimi, seda ilusat ja wiisakat meest, noore siidame esimeste sügawate tundmustega.

Doktor Meding ei olnud wiimastest juhtumistest saadik enam kordagi Elwitas käinud. Ta oli krahwile teada andnud, tema ei wõiwat oma laialise tegevuse ja aja puuduse pärast enam tema majaanstiks jääda, mispärast krahw selle ann tema ametiwenmale, doktor Erwinile, wõiwat pakkuda. See oli ka siindunud, ja Elwita faktst ei näinud sest saadik keegi enam doktor Medingit. —

Pulmapäew oli kätte jõudnud. Saulatamine pidi kohalises kirikus, mis kümnie wersta kauge oli, lähemale sõbrade osawõtmisel ära toimetatud saama. „Kodus ei ole,“ tähendas krahwinna Dorothea waga pilguga, „sellel tähtsal pühalikul toimetusel ialgi seda nõuu ja tõsidust, kui pühaskojas altari ees, orilate helinal.“ Beigmehel ja pruudil ei olnud selle wastu muudugi midagi. —

Preili Laura oli walges prundiehtes. Ta waat-les emast peeglis ja naeratas: esimest korda leidis ta enese ilusa, wäga ilusa olevat. „Hugo wõib uhke olla!“ jostistas ta. „Alga tuhu jääb ta nii kauaks, kelli wiis pidi ta siin olema.“ Laura istus akna äärde ja ootas. Mamma oli teda iikfinda jätnud ja ütelnud, ta pidada emast „piha filmapilgu wastu ette walmistama.“

Nüüd tuliwad wäljast sammud, tasakesti koputati ukse pääle. Laura tõusis punastades piisti — Hugo tuli! Alga üks läks lahti ja mitte baron Sammerheim ei astunud sisse, waid doktor Anton Meding! . . .

Laura astus wõõrastades tagasi.

„Andke mulle andeks, preili,“ algas ta tumedalt, „et ma nii julgelt siia teie tuppa tungin. Ma ei tulnud mitte enese, waid teie pärast. Stana wõitlesin ma iseenesega, kas ma seda käiki peaksin ette wõtma, wõi mitte. Wiimaks wõitis parem tundmus minu siidames, ma mõtlesin selle wana põhjusmõtte pääle, et ka waenlasele peab hääd tegema, ja ma tulin. Ma tulin teid wiimasel filmapilgul weel kord selle tee cest hoiatama, mille sisse teie täna tahate astuda. Ei wõta teie ka nüüd, nagu kord ennegi, minu sõbralist nõuni kuulda, siis jääb mulle ometigi tundmus siidamesse, et ma teid aidata tahaksin. Baron Sammerheim on murjatu kelm, kes teie puhta, sügaiva armastuse wäärt ei ole. Wõtke minu nõuni kuulda, preili, ja astuge tagasi oma ettewõttest, weel ei ole see hilja! See mees, kellele teie oma kae ja siidame eluajaks tahate kinkida, ei tee teid mitte õnnelikuks, preili

Laura, hoidke ennast õnnetuse eest, nüüd võite seda veel. Andke oma käsi, kinkige oma armastus edespidi mehele, kes annab, hää ja truu on! Võtke oma waenlase nõuu kuulda!" . . .

Laura wärises wiha pärast. „Mis julgete teie, mis tuleb teil meelde! Kudas julgete teie meest, keda ma armastan ja armastan, nii alatul wiisil laimata — minu, tema kihlatud priudi — ühe naesterahwa vastu?" . . .

„Peau ma teile põhjuseid nimetama, mis minu sõnu tõendawad?" kõneles Meding wärisewa häälega edasi. „Peau ma teie noort puhasst siidant inetumate asjade awaldamisega haawama? Ma waimu teile, preili, et mind mitte alatud põhjusel, wahest kadodus wõi erawiha, teid hoiatama ei suudinud. Ma ei soowi ühegi inimesele paha, ja olgu see ka minu weiriwaenlane. Uskuge seda, preili! Suhtuse ja õnnetuse eest tuliu ma teid hoidma. Seitke ära enese ümbert see walge loor, kiskuge lahti enese süda selle libeda, alatuma meelitaja, äraandja küljest, ja teie saate mind tänama, mind oma päästjaks nimetama." —

„Wait, doktor Meding!" hüüdis Laura leekilwal pilgul wahele. „Mitte sõna enam, wõi muudu unustan ma ennast ja lasen teid siit toast ja majast teenijate läbi wälja wisata! Teie olete murjatu laimaja, Meding, minu noort õnne tahate teie alatu kaduse ja wiha ning kättemaksmise pärast ära kihwtitada! Kudas julgete teie anna suurt sügu mehe pääle nii argpüksil wiisil selja taga tema tulewase abikaasa, nõrga, naesterahwa vastu, nii kõlwatul wiisil teo-

tada! Nõnda võib ja julgeb ainult alatu — kerja-
ja teha! Wälja, Meding, wälja minu toast; minu
ukse taga, wäljas wärawa taga on teie ase! Ma
põlgan teid, minge minu lähedalt, wõi ma kutsun
teenri ja lasen teid wägisi." —

Meding oli näost walge kui furnu. Ta terve
kehawabises. Ta filmis põles ja leekis hirmus wiha.

"Preili!" karjus ta koleda häälega. "Preili,
wõtte oma sõnad tagasi, wõi ma ei tea, mis ma teen!"

Laura taganes kahwatades eemale; Medingi nägu
oli liig kohutaw.

"Minge minu filmist!" ütles ta wiimaks.

"Oleksite teie mees," hüüdis Meding müristawa
häälega, "ma teaksin, mis ma oma surmani haawatud
ainu kaitsemiseks teaksin; müüd ei wõi ma muud, kui
teid põlata, preili. Aga mõtlema saate teie minu
pääle, filmaiveega kord minu käest seda hirmust teo-
tust andeks paluma, — aga asjata! Ma ei anna seda
ialgi teile andeks. Teie tuletate mind warsti meel-
de, preili!"

Meding pööras ümber ja läks. Ukse pääl tuli
talle wana haiglane krahw kahwatunud näoga ja wä-
risedate huultega wastu, ning püüdis teda kinni pidada,
ta aga tormas edasi, majast wälja . . .

"Meding!" hüüdis krahw Palmer temale ahäs-
tawa häälega järele, ta ei kuulnud . . .

"Laps, laps," hüüdis krahw Palmer walu- ja
ahästusega, "mis oled sa teinud! Sa tegid sellele me-
hele nii wäga hoolimata haiget!"

Ta astus wärisedes Laura juurde. See waatas pool tohtudes, pool wõõrastades isa otša.

„Sa fina laidad mind selle pärast?“ küsis ta uue wihaga. „Kas kuulsid, kuidas ta minu peigmeest laimas?“

„Ma kuulsin, ma kuulsin,“ ütles krahw wärisewa häälega, „aga sa ei oleks teda tohtinud nii wäga, nii hirmfästi wihastada. Kuulsid sa, mis ta ähwardas? Sind, mind, meid kõiki saab ta omas meeletumas wihas hukatusesse saatma. Mu Jumal, ma olen kadunud!“

Krahw langes nõrgalt ja wärisedes tooli pääle; ta silmad oliwad nagu kustinud, ta sinised huuled tükfusiwad.

Tükk aega wahtis Laura isa pääle. Ta ei saanud temast aru . . .

„Sa saadab meid kõiki hukatusesse?“ kordas ta wiimaks piktamisi. „Mis woli ja wõim on siis sellel mehel meie üle? Kuidas võib ta meid hukatusesse saata? Seleta, isa, fina warjab omas südamas üht saladust! Ummugi hakkasin ma seda aimama — sest saadik, kui sa nii wäga selle hirmsa, murjatu inimese eest arusaamatata wiisil hakkasid seisma, kui sa temale minu käe lubasid. Näägi isa, ma tahan seda teada saada. Mis seob sind selle mehe külge, et sa teda kartma pead, tema ees wärised?“

Krahw tõrjus käega, tõusis nõrgalt üles ja sammus ukse poole.

„Ei midagi, laps! Mul ei ole temaga mingit ühendust,“ ümises ta. „Ma kardan kõiki pahu inimesi, nad matšawad teotusi toorel kombel kätte, nad panewad majad põlema, — ja — ja“

Krahv astus uksest wälja, ta käit oli tuikeu, nagu haigel, kes esimest korda süngist astunud . . .

Kui baron Sammerheim poole tunni pärast pruudi kambrisse astus, leidis ta Laura ägedasti nutwat. Kõhtudes päris ta tema pisarate põhjuste järele, ning Laura kurtis ägedal toonil, kuidas doktor Meding teda wihasstanud ja tema peigmeest laimata püüdnud.

„Ta narukael peab mind tundma õppima,“ hüüdis Sammerheim wihasi. „Tema häbemata julgus läheb üle mõistuse!“

„Mis saad sa tegema?“ küsis Laura kõhtudes ja hakkas Hugo kaela ümbert kinni.

Tema aga andis pruudile ellalt suud ja püüdis waigistada. — — —

M. kirik oli pidulikult walgustatud, altar säras küünlate helgil. Püüha paiga astmetel seisis uhke ja ilus pruutpaar, nende ümber pulmaliste wäikene hulk. Wiimaste seas puudus aga pruudi isa, wana krahw Palmer; ta oli enese haiglase ütelnud olevat ja jäi koju.

Dreli häälel waikis, õpetaja altari ees algas õnnistuse kõnet. Preili Laura oli kahwatu, ta süda tuisus waljusti, ja iseäraline piinaw tundmus, nagu aimaks ta mingit suurt hädaohu, torkis walusalt ta rinnas. Uksest ja wõidurõõmsalt seisis baron Sammerheim tema kõrwal; sagedasti pigistas ta õrnasti pruudi kätt, mis külm ja tasakesti wärises.

Õpetaja kõne lõppis, ja niilid tuliwad küsimused, mis pääle pruut ja peigmees „ja“ peawad kostma.

Korraga tekkis pulmaliste jekka iseäraline liikumine. Kõhtudes ja inimestades taganesiwad kõik kahele poole. Üks inimene oli kirikusse ilmunud, inimene, kes rutulisel sammul altari poole ruttas ja pulmaliste ridadest läbi hakkas tungima . . .

See oli üks noor naesterahwas, palja päaga, aimult kleidi wäel, ehk küll wäljas külm talweilm walitses. Ta kollakad juuksed oliwad sassis, ta silmis põles iseäraline nagu meeleäraheitline tuli. Käte pääl hoidis ta riiete sisse mässitud lapsukest, kes tasakesti häält tegi. Kes oli see naesterahwas? Wististi mõni nõrgameelne.

Ta oli altari astmeteni edasi tunginud ja seisis nüüd pruutpaari kõrwal. Terwe seltskond oli nagu kohnetanud. Mis pidi see tähendama? Kust tuli see wõõras naesterahwas siia?"

„Ma teelan selle paari laulatamise ära“ . . . hüüdis ta korraga heleda, walju häälega.

Baron Hammerheim waatas ümber. Ta kahwatas ära . . .

„See laps siin,“ hüüdis wõõras naesterahwas kähisewa häälega, „on selle äraandja oma“ — ta näitas Hammerheimi poole — „ja mulle on ta abielu tootanud!“

„Waadake, kuidas see äraandja näost walgetis lööb! Waadake kõik ja õppige tundma kõige suuremat kelmi maa pääl!“ . . . Ta wistas käest rahapunga kõlinal altari astme pääle. „Siin on minu raha, sa murjatu wõrukael. Sellega tahtsid sa minu rõõwitud aini mulle ära maksta, sellega enese sõna minu käest tagasi

osta, sellega mind tasuda, et mind isa sinu lapsega majast välja kihutas lageda taewa alla, lumehange, metsa huntide sekka otja ja hukatust otjima; selle rahaga tahtsid sa mind waigistada, ennast minuist lahti raputada, et siis selle suurt fugu naesterahwa auus mees olla ja temaga altari ette astuda! Aga sinu plaan seisis nõrkade jalgade pääl! Sa ei tundnud naesterahwaft, kelle ainuma wara, tema aini, sa riisunud, keda sa meeleäraheitmisele ajasid! Ma wandusin sulle met-
sas, lumehangede pääl ümber ekfides, kus mu pisarad jääks tarretasiwad, kus minul ja sellel wäetimal ilm-
siüita lapsukesel surm sinu ääres seisis, — ma wan-
dusin siis sulle kättemaksmist, ja ma pean oma sõna, ole see pääle julge! Sa ei tea, mis meeleäraheitmine wõib! Wäri-
se mu ees, äraandja, ta sina pead kanna-
tama! Nagu nõrgameelne jooksin ma siia kirikusse, kui
ma sinu uuest kelmitükist kuulda sain, — ja Sumal
tänatud, ma ei jäänud hiljaks!”

Seot kirikus olijad oliwad ehmatuse pärast kui
tardunud.

Mõned naabrisaksjad tundsiwad naesterahwaft. Ta
oli Aluwere, baron Sammerheimi metshawahi tütar Si-
na. Ka oli jutt käinud, et noor baron ilusa Siinaga
kahklases sõpruses elawat. Rahwa jutt oli tõsi olnud,
nagu nüüd nähti . . .

Sirgelt ja ähwardawalt seisis õnnetu naesterah-
was oma petja ees. See oli nii kohmetu, et ta sõna
ei osanud lausuda. Alles siis, kui preili Laura sur-
mikahwatult tuikuma hakkas ja langema pidi, tuli elu
baroni liikmetesse, ta hakkas Laura ümbert kinni ja toe-

tas teda. Aga nagu oleks madu teda hammustanud, raputas ennaft pruut temast lahti, astus astmetelt alla ja langes nõrgalt ema rinnale . . .

Paulatamine oli otsas, feda nägiwad kõik. Poole tunni pärast oli kirik tühi, kirikumees kustutas küünlad ja wandus tasakesi, et ta ilma jootrahata oli jäänud . . .

„Ja niiüd, laps,“ ütles krahwinna Dorothea, tütre otsaesise pääle suud andes ja tema kambrist lahkudes, „niiüd heida magama ja ära nuta nii palju! Meie majaauu, sinu ja sinu wanemate wastu on hirmsasti ekstitud — aga ole rahul, sinu isa ei jäta, ei tohi feda tasumata jätta. Laura ära kurtwasta nii palju, ma palun sind!“

Dorothea läks. Laura langes nuttes oma woodi pääle ja surus näo patjade sisse. Ta oli ärarääkimata õnnetu.

Mees, feda ta armastanud, palawästi, kõigest omaft noorest hingest armastanud, oli teda ära andnud, oli alatu truuduseteta kelm, kelle ees ta oma ja teiste auu midagi ei maksnud, kes teiste õnnest midagi ei hoolinud! Niiüd mõistis Laura doktor Medingi hoiatust, niiüd teadis Laura, mis see „hirmus mees“ temale ütelda tahtnud ja õrna tundmuse waral ütlemata jätnud, aimult oma auusa sõbralise hoiatuse mõju pääle lootes. Ja sellele mehele oli ta nii surmaiwalt haiget teinud, nii kergemeelsel, kõlwatul kombel tema ülema wara, tema auu külge puutunud! Kui suur, kui auus, kui häa oli see talupoja = soost Meding selle

nurjatuma baroni kõrval. Ja ainult pillkarnist ja põlgtust oli Laura tema wasta alati awaldamud; ta oli tema kae kõrgilt ja upsakalt tagasi lütkanud, ning see mees tuli temale weel hääd tegema, tahtis teda päästa! Mis oli ta selle eest tänu asemel palgats saanud! . . .

Paar tundi wõisnivad mööda läinud olla. Laura oli walust ja nutmiseft nõrk ja roidunud. Ta hakkas ennaft riidest lahti wõtma, et söangi heita ja und enese kurbtust ja walu kinni lasta katta, sest surm, mida ta sessel filmapilgul nii wäga ihaldas, ei tulnud.

Korraga kuulis ta eestkojast, kuhu tema kambri üks wiis, iseäralist müdinat, nagu oleks keegi põrandale maha kukkunud. Kes wõis sääl olla? Oma oli magama läinud, isa pidi oma kambriis wiibima. Kirikust koju jõudes, ei olnud ta wana haiglast herrad näinud.

Laura wõttis küünla, awas ukse ja astus ees- kotta. Ukse lähedal, mis wälja wiis, oli üks must kogu maas. Laura astus ligemale: see oli üks kasuka sisse mähitud inimene, nõrgalt hakkas ta ennaft selja najal üles ajama; wististi oli ta maha kukkunud. . . .

"Jsa! Sumala pärast, mis sul on, kuhu sa lähed?"

Krahw Palmer pööras pillkarni näo tiitre poole ja toetas ennaft seinale najale. Sünkste seesft, mis sal- kades otfaesise pääle langesiwad — miits oli maas — tilkus weri ja jooksis üle näo, mis walge oli nagu lubjatud sein. Krahwi filmad oliwad segased ja rahutud.

"Jsa!" karjus Laura ehmatamult. "Kõnele, mis sul on. Su pää jookseb werd, kukkusid sa maha?"

„Laps, mine ära, mine ruttu,” sosistas Palmer, segase kartusega ümber waadates. „Ma kufkusin pimedas wasta seinu. Ma ei saanud haiget. . . . Ma tahan wälja minna. Mine magama, Laura!” . . .

See juures pühkis ta käega werd näo päält.

„Sa tahtsid wälja minna?” küsis Laura hirmuga. „Kuhu? Kii hilja weel? Räägi, isa, räägi, mis on süündinud?”

„Ole wait, laps,” sosistas krahw. „Ma pean minema. Ära räägi kellegile. Ma pean teda päästma. Ruttu, ruttu!” . . .

Ta hakkas wärisewa käega uft lahti käänama. Laura hakkas ta käitfist kinni. . . .

„Keda pead sa päästma, isa?”

„Keda? Ära nii imelikult küfi,” wastas krahw argfult ja falalikult sosistades. „Keda muud kui Medingit, doktor Medingit!” . . .

Hirmus mõte käis korruga Laura pääst läbi! Oli ta isa järsku nõrgameelseks läinud. Tema nägu tema pill näitafiwad feda tunnistawat.

„Ma saatfin mõrtsuka teda luurama. . . . Ta wiibis Siipre külas, ma teadfin feda. Säält foidab ta õhtu kodu. . . . Homme oleks ta mind üles andnud, ta läheb ütleb, et krahw Palmer mõrtsukas on! . . . Aga mingu ta; ta ei tohi furra, — ma tahan teda päästa. . . . Kaks mõrtsukatööd füdame pääl! Ma ei jõua feda wälja kannatada; ma laotan mõistufe! Ma jookfen ruttu maantee pääle, ma kufsun wahimehe Jaani tagafi. . . . Ta ei tohi Medingisse piinutada. . . . Ta on auus, hää, tubli mees. . . . Ma

lähem hää meelega wangi, ma lasen ennaft rauda panna, . . . aga Meding peab päästetud saama". . .

Krahw püüdis uft lufust lahti käänata, ta käsi oli aga selleks liig nõrk. Ta pööras Laura poole:

„Mita mind, laps, ma pean ruttama. Ma päästan Medingi, muidu ei wõi ma elada. . . Ta nägi, kui ma oma wõlauskuja jõkke tõukasin, aga ta ei andnud mind mitte seaduse kätte. . . Ta on auus ja tubli mees. — Sina wihastasid teda hirmsasti, laps. . . Sa pead tema käest andeks paluma. . . Ta heitis sinu ja Armi ja manna ja minu päale armu — ta ei andnud mind mitte kohtu kätte. . . Aga sa tegid talle palju haiget, laps — nüüd läheb ja ütleb ta homne kohtus, kuidas ma Sundi jõkke lükkasin ja oma weksli ära põletasin. . . Miks ta tuli ka siia sind oma naeseks nõudma, see hirmus Suut! . . . Oma raha eest, mida ma talle maksta ei jõudnud, tahtis ta siin saada. . . Aga tee üks ruttu lahti, Meding ei tohi surra! . . .“

Lapselikult argtuslega wõõra rahuga ja ühetoonilise häälega kõneles krahw Palmer weel kuu sarnaseid sõnu ja klõbistas wärisewa käega uufe wõtit lufus. Ta ütles enesel kiire olewat, sonistas aga oma segaseid sõnu edasi. . .

Aga Laura mõtte teravus oli tema jutust warsti arusaadawa, kottuhoidwa pildi walmistanud: Krahw Palmer oli kurjategija, doktor Meding saladuse kaasteadja. Nüüd oli Laurale see mõju selge, mis sellel Medingil tema isa kohta olud. Ta Medingi kättemaksmiist kartes, oli isa. . .

Mis teha? Meding pidi päästetud saama, kui ta veel päästa oli. Hirm ja ahastus nõrgestas silmapilguks noore neiu meelt ja tegewuse jõudu, siis korraga hakkas ta isa käewarrest kinni ja tõmbas teda ta magamise kambrisse.

„Isa, jää siia! Ma ise tahan Medingit päästma minna. Kus ootab teda wahimees? Räägi, räägi ruttu!“

„Kuusiku wahel, mäe puiestiku lõpul,“ sosistas krahw Palmer.

„Seida magama, isa, sinu meel on segane, hirm ja ahastus on sind segaseks teinud. Mine sängi, ma päästan Medingi, ma päästan sinu. Meding ei anna sind mitte seaduse kätte, isa, ma tahan teda paluda. Ole rahul, kogu oma meelt ja mõistust“ . . .

Laura jooksis oma tuppa, tõmbas säält oma tasku olade üle, ja tase ning nägemata pääsis ta majast välja. . .

Ta jooksis aiast läbi mäeseljale, säält mööda lumist jalgteed edasi kuusiku poole. Pimedas astus ta sagedasti teest kõrwale ning wajus põlwest saadik lume sisse, ta ei hoolinud sellest, ta ronis välja. Külma teraw tuul puhus talle wastu nägu, ta ei hoolinud sellest, ta tõttas edasi. Hirm ja ahastus kiirendasid ta jooksu; ta surus kae waljusti tuisuwa südame wastu ja tõttas. See auus suur mees ei tohtinud mõrtsuka kuuli läbi oma elu lõpetada, krahw Palmer ei tohtinud tema tapja olla! Hing oli tal rinnas kinni, süda tahtis tal lõhkeda, jõud nõrkeda.

Alga nüüd lõppis mäeselj; kuusik seisis natukene

maad paremal käel. Gemalt oli aiskellusteste häält kuulda. Kes oli see muud kui Meeding. . . Helin tuli ligemale. . . Laura tahtis karjuda, ta hääl jäi rindu kinni. . .

Müüd korraga püüsi pauk! Laura karjatas ja langes põlvili lume sisse maha. . . Aiskellakased helisid weel vähe aega. . . siis waitisid nad. . . Surma waitus walitses ümber ringi. . .

Laura ajas ennast warsti jälle üles ja tõttas edasi. . . Tee pääl seisis hobune ja saan. . .

„Meding!“ karjus Laura siidamesse tungiwa häälega, „Meding, kas elate weel?“ . . .

Saanist ei kostnud keegi. . . Inimene, kes sääl küljeli oli, näitas surunud olevat. . . Tema pääst tiftus weri lume pääle. . .

Walju karjatamisega lang.s Laura saani kõrvale maha. . .

Kui ta wiimaks jälle ärkas, oli kuu pilwede warjult wälja astunud, ta wirwendas lume pääl, ta paistis doktor Medingi kahwatanud näo pääle. . . Laura ajas ennast üles, ja wõttis Medingi kae pihku; see oli weel soe; lootus ei olnud weel kadunud. . . Oma taskurätiku surus ta tema werise otjaesise pääle ja püüdis käega werejooksu takistada. . .

Wärssewal käel pööras ta hobuse ümber ja sõitis õnnetumaga Elwita poole. Mõisa lähedal tuli neile tee pääl keegi vastu. . . See oli krahw Palmer. . . Pikkamisi lähenes ta. . . Tema juurde jõudes peatas Laura. . .

edasi. „Silmapiilk on tulnud, mida teie kord ette ütelnud: ma pean silmaveega kõik andeks paluma, mida ma teile olen paha ja kurja teinud. Kas teie võite mulle mu süüd andeks anda? Ma palun teie andeksandmist kõigest südamest, kõigest hingest!”

Meding wahitis imestades ja wõõrastades neiu otja. „Kuulen ma öieti? Kas see siis tõesti unenägu ei ole? Krahwipreili Laura Palmer alandab ennast nii kaugele, et ta minu käest midagi andeks palub?”

„Ma palun, ärge rääkige nii mõrupal pilkawal toonil,” sosistas Laura. „Ja, see on tõsi, ta palub oma suurt, lõpmata suurt süüdi teie käest andeks; aga ta on ka aru saanud, et ta ennast sellega ei alanda. Mehest, kes nii auus, nii kõrge meele- ja suure südamega on, kui teie, ei ole kellegil häbi andeks paluda, iseäranis kui see „keegi” tema wasta andeksandmata raskesti teab effinud olevat.”

Pisarad tungisid Laura silma, ta hää l wärises edasi kõneledes:

„Ma palun südamest, andke mulle oma käsi, ja iootage kõik unustada, mis meie wahel süündinud. Minu isa, kes teie wastu enam on effinud, kui Sumalgi andeks anda tohiks — tema ei wõi teie leppimist paluma tulla: ta on nõrgameelne.”

Ja nüüd jutustas Laura, mis ta isast, tema kurtööst ja nüüdsest nõrgameelsusest kuulis.

Tõsiselt kuulas Meding päält. Kui Laura lõpetanud, sirutas ta käe liigutatult wälja ja ütles:

„Krahwipreili, ma olen teiega ja teie isaga leppinud. Jääme sõbraks.”

„Ma tänan teid, doktor! Kui hää, kui lahke olete teie! Kui palju kõrgemal seisate teie, kui mõni mees, kes oma seisuse- ja kõrge nimega uhkustab ja seda nurjatumate tegude kohta nagu kinnikatjaks wai-
baks, seda nagu kelmistükkide tegemise woliks peab; ma pean hābenema, et minu isa —“

„Sätke need asjad nüüd puutumata — nad on unustatud,“ ütles Meding wahese. „Ma aivaldan aga oma kõige silgawamat kaastundmust teie isa õnnetu-
tuse üle; ma soowin teile ka jõudu, seda õnnetu-
st kanda.“

Pikk wahesaeg. Laura näitas iseāralise mõttega iseeneses wõitlewat; wiimaks pūnastas ta āra ja üt-
les sõjistades:

„Kord nõudsite teie minu kätt, doktor Meding, mi-
da ma inetuma pilkamisega tagasi lūkkasin; kui seda weel
tahaksite ja soowiksite teha — ma ei keelaks teile seda.“

„Preili Laura!“

Laura sammus ruttu toast wälja. . .

*

*

*

Doktor Meding ja Laura Palmer on õnnetu-
likum abielu-paar. Nad elawad pāālinnas, kuhu Me-
ding suuremat tegewuse ringi ja tööpõldu lāks ot-
sima ja ka leidis. Õnnetu nõrgameelne krahw Pal-
mer wiibib ka pāālinnas, aga tema põlv ei ole kade-
duse wāärt: ta elab nõrgameeliste majas arstide hoole
all; tema terweks saamise kohta on wāhe lootust.

Proua Dorothea, kes oma wäimeest filma otfas ei falli, elab iikfina Elwitas, mis tema aimis wara on, mis aga auustatud proua fagedate fuuiste reifide pärast iikka enam wõlgade alla langeb. Tingimised, mida doktor Meding lord krahw Palmerile Suudi raha asjus ette pannud ja mida see täita lubanud, — on nõor arst nüüd osalt oma täita wõtnud, mida ta jõudu mööda tegema faab. Laura on kõige ilufam, armsam ja wabameelsem abikaas, kes ialgi krahwlikust seisusest ihele talunikufoost mehele ofaks on faanud ja faada wõib. . . .

